

планер

Асоцијација просторних планера Србије

ПЛАНЕР

Часопис просторних планера

Основач и издавач

Асоцијација просторних планера Србије
Студентски трг 3/III, Београд

Суиздавач

Инжењерска комора Србије

За издавача

др Дејан Филиповић

Главни и одговорни уредник

др Дејан Филиповић

Редакциони одбор

др Дејан Ђорђевић

др Богдан Лукић

мр Александар Вучићевић

др Јасмина Ђорђевић

Марко Перишић

мр Оливера Добривојевић

мр Никола Крунић

мр Данијела Обрадовић

Милан Пејинћ

Бранислав Бијелић

Секретаријат

Мирослав Марић

Александар Ђорђевић

Технички уредник

Александар Ђорђевић

Дизајн насловне стране

Марија Годошев

Маријана Влаисављевић

Штампа

Тираж

500 примерака

Београд, новембар 2005. год

Часопис излази два пута годишње.

САДРЖАЈ

Уводна реч	4
стручни радови	5
ПРОФЕСИЈА ПЛАНИРАЊА КОНФЛИКТИ У ПРОСТОРУ НА ПОДРУЧЈУ ГОЛИЈЕ ПЛАНИРАЊЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ИНФРАСТРУКТУРЕ	
тема броја	28
ЗАКОН О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ПЛАНИРАЊУ И ИЗГРАДЊИ	
представљамо вам	41
АСОЦИЈАЦИЈА ПРОСТОРНИХ ПЛАНЕРА СРБИЈЕ	
за вашу документацију	46
КАКО ДО ПОЛОЖЕНОГ СТРУЧНОГ ИСПИТА У ИНЖЕЊЕРСКОЈ КОМОРИ СРБИЈЕ	
актуелности	48
ПРОСТОРНИ ПЛАН ИНФРАСТРУКТУРНОГ КОРИДОРА БЕОГРАД - ЈУЖНИ ЈАДРАН, деонице Београд - Пожега	
информације	51
ПЛНОВИ У ИЗРАДИ АМАНДМАНИ ИЗВРШНОГ ОДБОРА МАТИЧНЕ СЕКЦИЈЕ ПЛАНЕРА ИНЖЕЊЕРСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ НА ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ПЛАНИРАЊУ И ИЗГРАДЊИ	
приказ књиге	54
УВОД У ТЕОРИЈУ ПЛАНИРАЊА	
приказ часописа	55
ПРОСТОР - Часопис студената просторног планирања	

Драги читоци,

Пред нама је први број часописа просторних планера "ПЛАНЕР". Након више од годину дана припрема и конципирања са задовољством се може констатовати да је наша струка добила још један часопис који ће, надамо се, оправдати очекивања. Осмишљен, пре свега, као стручни часопис "ПЛАНЕР" треба да буде разумљив свим стручњацима из области просторног и урбанистичког планирања као и свима којима је ова област блиска.

Садржај часописа је тако постављен да увек буде актуелан и да омогући планерима из праксе, планерских институција, државних органа и са универзитета да међусобно размотре актуелне проблеме и размене искуства. Стoga, верујемо да ће часопис допринети да се укаже на резултате, постигнуте успехе али и нездумице и тешкоће на које се наилази приликом планирања или имплементације планских решења.

Овом приликом желимо да Вас упознајмо са концептом часописа који је Редакциони одбор усвојио и који ће представљати основу за наредне бројеве:

- *Стручни радови* - неколико радова из области просторног и урбанистичког планирања, уз препоруку да буду везани за проблеме из праксе;
- *Тема броја* - посветиће се пажња једној теми која ће бити обраћена на адекватан начин, то могу бити одговарајући закони, правилници, стратегије развоја, ППО, полагање стручних испита и др;

- *Представљамо Вам....* - биће представљена по једна институција која се бави просторним и урбанистичким планирањем;

- *За Вашу документацију* - даће се одговарајући Документ како би био доступан свима којима треба ради послана и усавршавања;

- *Актуелности* - обухвата оно што је актуелно у одређеном тренутку у струкци, израда и усвајање планова, најава скупова, семинара и др;

- *Информације* - кратка саопштења о раду на пословима планирања (информације из општина, Дирекција, Института, Завода, АППС, РАПП, ИКС и свих који буду послали информације), информације везане за студије просторног планирања и сл;

- *Књиге, публикације....* - даће се кратак приказ књига, монографија, зборника радова, ухбеника и друге домаће и стране стручне литературе која је објављена;

На крају, морамо се захвалити свима који су нам на било који начин помогли и уложили одређени напор да први број "ПЛАНЕР"-а угледа светлост дана. Такође, позивамо све Вас који имате нешто да саопштите да нам се јавите и приредите одговарајући текст који ћемо са задовољством штампати.

С поштовањем,
Проф. др Дејан ФИЛИПОВИЋ
Уредник

стручни радови

ПРОФЕСИЈА ПЛАНИРАЊА

Др Дејан Ђорђевић

ПРОЛОГ

Подаци изнети у овом кратком прегледу резултат су трогодишњег истраживања које су истраживачки тимови Асоцијације Европских Школа Планирања (AESOP) спровели у периоду 2001 - 2004. године, кроз три основне области: 1. Истраживања за потребе планирања, 2. Докторске студије и 3. Образовање и професионална пракса, све под заједничким називом пројекта "Побољшање планерског образовања у Европи", финансираног од стране ЕУ (AESOP 2004. Improving Planning Education in Europe, ed. by Alex Fubini, Milano: FrancoAngeli, 1-469). Имајући у виду чињеницу да је у овом броју часописа "Планер" представљена Асоцијација Просторних Планера Србије, узели смо за сходно да из обимног материјала одаберемо неколико интересантних података из треће области - образовање и професионална пракса - са циљем да планери у Србији имају бар површан преглед стања планерске професије у Европи. Најважније професионално тело планера у Европи, пандан AESOP-у, је свакако Европски Савет Урбаниста (ECTP), који представља федерацију националних професионалних тела планера на нивоу Европске Уније. Међународно Удружење Градских и Регионалних Планера (ISoCARP) је још једна важна организација када је професија планирања у питању - иако глобалног значаја, чињеница је да велики број чланова Удружења живи и ради у Европи. Врло сажето, оквир у коме планери раде изгледа у Европи данас овако:

Стање ствари - Просторно планирање је област која није јасно дефинисана, ни јасно схваћена; будући мултидисциплинарна, обећава да може постати област пуна значајних иновација, али то има за последицу несигурну перцепцију улоге планера, његових

компетенција и знања, што угрожава његов професионални статус и слаби едукациони центар из кога потиче. Фигура планера се прогресивно маргинализује.

Ограничења - На наведену нејасну улогу планера надовезује се и чињеница да статус и улога професионалних тела знатно варира од земље до земље, у зависности од организационих и институционалних схема система. У подједнакој мери је разуђен и образовни систем за планирање.

Однос између такве разнолике панораме понуде и стварних потреба професије неизбежно генерише тензије које, каузално, утичу на читаву сферу просторног планирања.

Потенцијали - Речена евалуација просторног планирања напросто гура професионална тела и школе планирања на тешњу и квалитетнију сарадњу, од које ће обе стране имати користи - први ће имати бољи статус и више успеха ако други направе бољи наставни план и програм (и обратно).

Развој у непосредној будућности - Професија планера је феномен 20. века, те јој треба трасирати пут у 21. век, комплементарно са развојем школа планирања. Радна група AESOP-а успоставила је радну везу са ECTP, са заједничким мониторинг тимом, са основним задатком да нађу одговор како просторно планирање као професија и образовни профил могу да коегзистирају са другим струкама, као што је архитектура, да их допуњују и надограђују. Слично би требало да уради и Одсек за просторно планирање ГФ са Асоцијацијом просторних планера Србије и Инжењерском Комором Србије.

УЛОГА ПРОФЕСИОНАЛНИХ ТЕЛА И ОРГАНИЗАЦИЈА

Статус и улога професионалних тела се разликује од земље до земље. Постоје три основне ситуације:

1. Неке земље имају добро организована професионална тела, обично независна од управе и државе, и играју важну улогу у усмеравању праксе просторног планирања на свим нивоима. У тим земљама професионална тела значајно утичу и на изглед курикулума у школама планирања.
2. У другим земљама професионална тела се развијају, обично из старијих професионалних организација као што су архитектонска, грађевинска, географска и друге. Чинећи то, професија планирања тежи да дефинише своју улогу и развије сопствену сферу утицаја. Таква тела још увек немају директан утицај на планова и програме школа планирања. Очекује се да ће ова тела врло брзо бити у стању да тај утицај ојачају.
3. Такође, постоје земље у којима је изразито јак утицај државе и на професију и на образовни систем. Држава је у стању да контролише (и ограничи) и број овлашћених планера и изглед образовног програма. Број земаља из ове групе се смањује, у мери у којој земље које су имале социјалистичке режиме прихватају принципе тржишне економије - очекује се да ће професионална тела из ових земаља релативно брзо прећи на следећи, средњи ниво развијености.

У готово свим земљама води се расправа о разлици у схватањима професионалне организације планера као тела које регулише професију и обезбеђује неопходни минимум квалитета и улоге исте организације као друштва за учење и усавршавање, за све оне којима је планирање било професија, било област интересовања. Прво схватање има одлике

ексклузивитета, и својствено је јаким организацијама из прве групе. Мање јаке професионалне организације планера делују углавном по потоњем обрасцу, мање директно, обично у сенци - бенигној или малигној - друге дисциплине (обично архитектуре или других инжењерских дисциплина), које имају сопствене јасно артикулисане интересе. Таква ситуација може (за планере) створити проблем посебно ако архитекте или инжењери са овлашћењем могу преузети послове просторног планирања без икакве формалне обуке - школе за планирање.

Постоје, такође, различите тензије унутар професионалних тела између, на пример, жеље за већим бројем чланова, опсегом активности које чланство може да обавља и дефиниције оног што чланови деле као заједничко. Захтев за заједничким језгром професионалног знања/компетенције брзо доводи до појаве ексклузивитета (читај лиценцирања) што одмах резултује захтевом да се ексклузивитет разбије и ублажи свима примањем свих оних који су на неки начин активни у процесу планирања. Ова тензија се рефлектује и на образовање за потребе просторног планирања.

ПРОФЕСИЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНИРАЊА - СТАЊЕ ПО ИЗАБРАНИМ ЗЕМЉАМА

Грчка

Просторно планирање се практикује у модерној Грчкој од 1830. године када су били урађени генерални планови за Патрас и Атину. Кључни догађаји у еволуцији професије планирања били су:

- Године 1923. донесен је први Закон о генералном плану - који се још увек примењује;
- Први национални Закон о заштитити и очувању државних шума донесен је 1929. године;

- Први регионални план за Грчку урађен је од стране Асоцијације Доксијадис;
- Изменама Устава из 1975. године регионално планирање и заштита животне средине постају домен државне регулативе и надлежности;
- Године 1983. почиње масовна акција израде генералних планова градова са циљем да се покрије цела територија земље;
- Током 1990-тих година прошлог века планери су укључени у планирање, пројектовање и менаџмент крупних инфраструктурних пројеката финансијираних из европских Структурних фондова. Планери све више узимају у обзир парадигму одрживог развоја;
- Од 1998. године почиње акција са циљем да се сви региони покрију регионалним плановима.

Упркос повећаној професионалној активности, имплементација планова и примена закона остају рак-рана грчког планирања. Велики део земље још увек није под јурисдикцијом планова. Феномен нелегалне градње и деградирања животне средине је веома распрострањен проблем у периурбаним зонама градова, дуж обалне линије и у рекреативним - викенд зонама. Многи од ових објеката нису адекватно опремљени комуналном инфраструктуром. Тако формиран модеран катастар земљишта требао би да донесе побољшање у овом смислу.

Просторни планери у Грчкој су, у великој већини, инжењери и чланови Техничке Коморе Инжењера Грчке, која представља званичну националну кућу за акредитацију. Асоцијација Урбаних и Регионалних Планера Грчке је основана 1981. године и члан је ЕСТР. То је најважније професионално тело грчких урбаних и регионалних планера, са око 120 чланова 2004. године. Основни услов за чланство је диплома из области планирања, као и минимум од три године радног искуства.

Пракса планирања се обавља унутар надлежности више министарства, чији је рад међусобно неусклађен. Два најважнија су Министарство за животну средину, регионално планирање и јавне радове, основано 1981. године и надлежно за просторно планирање, и Министарство националне економије надлежно за економско планирање. Ово потоње је надлежно и за аквизицију и дистрибуцију средстава из европских Структурних фондова. Постоји значајно преклапање и збрка око надлежности у области пољо-привреде, саобраћаја, итд. Недавно је усвојена серија закона чија је суштина јачање локалне управе и трансфер надлежности са централног на регионални ниво управе.

Због неефикасности грчког просторног планирања и високог степена централизације управе, статус планирања као професије је до недавно био лош. До недавно, урбаним планерима није признавана ни поверавана дужност да утичу на политичке одлуке или да учествују у имплементацији планова и спровођењу закона. Рад регионалних планера је још мање препознат и признаван од стране јавности. Ситуација око стања професије се поправља са почетком процеса европских интеграција, у коме планирање игра главну улогу. Кључни проблем статуса професије остаје спознаја јавности о важности просторног планирања.

Холандија

Просторно планирање у Холандији није ексклузивно професионална активност, односно не планирају само школовани просторни планери. Систем просторног планирања и пракса имају важан и неприкосновен положај у Холандији, како у политичком животу тако и у погледу става јавности. Просторним планирањем се баве просторни планери, али и географи, правници, политичколози и сл. Просторне политике спроводи много актера, од којих већина нема образовање просторног планера.

Нема доказа да су просторни планери ikада имали дефинисан социјални статус, у смислу да их јавност прихвата као одвојену професију; штавише, пре би се могло рећи да су анонимни. Такав статус професионалаца је у потпуном контрасту са стањем професије, која поседује тако завидан статус да представља идеални, недостижни образац за многе планере у свету. За разлику од доктора, зубара и правника, планерима се формално не признаје основни образовни профил. Са друге стране, они који су дипломирали урбани дизајн, могу се уписати у Регистар Архитеката; нико себе не може звати урбаним дизајнером ако није заведен у регистар!

Просторни планери се, додуше, могу уписати у регистар просторних планера, у оквиру Асоцијације Холандских Дизајнера и Планера - bnSP - која је основана 1998. године спајањем дотад независних удружења планера и урбаних дизајнера, али упис у регистар нема никакво правно значење (два основна профила који се баве планирањем у Холандији су просторни планер и урбани дизајнер, од којих потоњи има много јачи друштвени статус). Упис у регистар се може остварити завршетком признате школе и након стицања радног искуства у трајању од две године. Просторни планери су имали и свој Институт, али је његов утицај на праксу био незнatan. Очекује се да ће удруживањем истог са Институтом урбаних дизајнера, положај планера добити на важности.

Тело које већ дуги низ година има веома битан утицај на просторно планирање је Холандски Институт за Просторно Планирање и Становање (NIROV). То није професионални институт већ асоцијација посвећена унапређењу праксе просторног планирања и стамбене проблематике, чији су чланови многи професори, научни радници и професионални планери. Институт организује кратке семинаре, конференције и сл., обично у сарадњи са Националном Агенцијом за Просторно

Планирање (РПД) која је под јуриздицијом Министарства за становање, просторно планирање и животну средину.

Просторни планери се у пракси мање баве истраживањем, а више креирањем развојних политика (нпр. урбаног развоја, саобраћаја, заштите животне средине) и услова за њихово спровођење, на свим нивоима управе. Просторно планирање је у Холандији више "политичка", а мање "техничка" професија, и тешко је говорити о њеној неутралности. У просторном планирању у Холандији све је више жена - Министар за становање, просторно планирање и животну средину је у периоду 1994 - 1998. године била жена.

Португал

Без обзира на чињеницу да је Асоцијација Португалских Урбаниста једино професионално тело планера у Португалу, иста није призната у институционалном смислу као национални институти инжењера, архитеката, лекара или правника, који уживају повластицу напредовања по од државе уређеним правилима. Ипак, Асоцијација је често консултована од стране администрације - посебно Министарства за планирање - и члан је ЕСТР. Правно гледано, професија планера није аутономна, иако јој администрација признаје извесне специфичности. Готово сви "старији" планери у Португалу - координатори планерских тимова - су архитекте, грађевински инжењери, географи или пејсажне архитекте. Последњих година дипломирани планери напредују у погледу статуса и релативног значаја у оквиру струке. Чланство у Асоцијацији је омогућено свима са завршеним основним студијама из области везане за планирање, уз додатни услов - најмање три године радног искуства.

Почев од 1980 - тих година, када се појавила идеја да за све урбане и општинске центре у Португалу треба урадити генералне планове, појачана је расправа (која још увек траје)

између инжењера и архитеката у погледу питања која је од две струке квалификованија за планирање, иако ни једни ни други низу имали никакву формалну доквалификацију након основних студија.

Швајцарска

Планирање је у Швајцарској потпуно независна професионална активност - свако може себе да назове "планером". Статус професије није дефинисан - постоји једна врста националног регистра, али је статус планера практично одређен само академском титулом. То што нема националне асоцијације планера не би требало да чуди обавештеног читаоца - Швајцарска има 26 кантона, и сваки од њих има свој систем планирања. Планирањем се баве архитекте, грађевински инжењери, географи, правници паралелно са планерима, без икаквих ограничења.

У Швајцарској је професионализам заснован на академском "пореклу" традиција. Иако постоје школе у Женеви и Лозани, две најважније образовне институције за планере су ORL - на Федералној Техничкој Школи у Цириху (ETH) и Висока школа Рапервил (код Св. Галена). Циришка школа је светски позната - то је репрезентативна институција планирања у Швајцарској, чији академци уживају глас добрих истраживача и теоретичара. Насупрот, планери у Рапервилу стичу превасходно практична знања, везана за дневне проблеме планирања као струке.

У последњим декадама долази до поделе професије, као рефлексија преоријентације наставних планова главних школа. Планери из Високе школе Хапервил сматрају се као добро образовани и увежбани да задовоље све аспекте везане за планирање као службеници и консултанти у локалним заједницама - општинама, да врше ревизију локалних и регионалних планова, било као чланови приватних бироа, било као запослени у општин-

ским или кантоналним агенцијама. Са друге стране, ORL - планер по вокацији се радије бави комплекснијим проблемима простора градских четврти, региона, кантона, па и Швајцарске у целини. После извесног броја година и стеченог искуства, исти ће по правилу заузети место шефа приватне планерске агенције, или одсека при градској или кантоналној власти, наравно скупа са професионалцима из сродних области. Истраживачки рад је такође специјалност ORL - планера.

Велика Британија

Краљевски Институт за Урбанизам (RTPI), основан 1914. године, данас има преко 17 000 чланова. Да би се постао члан Института неопходно је радно искуство од најмање две године, након дипломирања на акредитованом курсу. Апликанти морају да уз писмену изјаву доставе и доказе о радном искуству, као и препоруке два редовна члана RTPI. У последње време се од заинтересованих младих планера уз пријаву и препоруку тражи и тзв. Професионални развојни план, односно програм даљег самоусавршавања.

У Великој Британији не постоји државна регулација у погледу професије планера, те се ни чланови RTPI не морају обавезно бавити планирањем као професијом. Чланови Института се заправо баве врло различitim пословима, чије је обављање условљено чланством у RTPI. Институт тежи већем утицају на државу и послодавце путем промоције добре праксе (квалитет, етички кодекс и сл.) и спровођења истраживања, од којих нека могу бити ауторизоване студије на одређену тему. Планирање је и у Великој Британији самостална професија, која се са сродним професијама повезује по потреби.

Број чланова Института се у последње време значајно повећава, али институција задржава кохезију, оснивајући огранке широм Велике Британије, али и у Ирској. Преко 20% чланова

RTPI ради у приватном сектору, а овај удео има тенденцију повећања, са тим да се све више смањују разлике између рада у јавном и приватном сектору. Преко 23 % чланова Института су жене (око 45 % студената чланова такође), а њихов број полако али сигурно расте.

Уз традиционалне вештине које треба да поседују сви чланови Института (стратешко планирање и вештине колаборативног решавања проблема), у последњој декади лепеза неопходних знања се шири у тежњи да се компетенцијама покрије што шири спектар могућих занимања. Посебно се у том погледу истичу улоге контролора/инспектора развоја, градње, здравља и животне средине, што доводи до механицистичког приступа професији, у коме индивидуално деловање планера добија превагу над тимским радом. Да би се речени трендови сузбили, много се положу наде у политику Лабуристичке странке која тежи унапређењу колективног етоса планирања, но то је тема за неки други есеј.

Аутор текста је дипломирани просторни планер, шеф Катедре за просторно планирање Географског факултета у Београду и председник Секције овлашћених планера у Инжењерској Комори Србије.

КОНФЛИКТИ У ПРОСТОРУ НА ПОДРУЧЈУ ГОЛИЈЕ

Александар Вучићевић, Милица Добричић

Просторним планом Републике Србије подручје Голије је дефинисано као подручје изузетних природних вредности од посебног националног значаја. То је високопланинска туристичка регија највишег I степена (међународног и националног значаја, предвиђена за летњу рекреацију и зимске спортиве као водеће туристичке активности, али и остале туристичке активности: климатске, споменичке, еколошке, ловне, сеоске и др.) сврстана у групу приоритета међу постојећим туристичким просторима. Голија данас и изгледа тако...

Уредбом о заштити Парка природе Голија ("Службени гласник РС", број 45/2001) утврђен је Парк природе Голија, као природно добро од изузетног значаја сврстано у I категорију заштите, површине и граница Парка природе, режими и мере заштите и развоја, као и старалац Парка природе Јавно предузеће "Србијашуме".

Актом Интернационалног савета координационог савета "МАВ" (Man and the Biosphere Programme) програма UNESCO-а, Голија-Студеница је 2001. године проглашена за резерват биосфере, стекла међународни статус заштите и постала део Светске мреже.

Након стављања Голије под заштиту државе и стицања међународног статуса заштите, припремљен је Програм израде просторног плана подручја посебне намене Парка природе Голија, а Влада Републике Србије донела је Одлуку о изради Просторног плана ("Службени гласник РС", број 91/2002). План ради ЦЕП из Београда од 2003 и у току је израда финалне верзије и спровођење поступка за доношење Одлуке о изради Извештаја о стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину.

ВАЖНЕ ЧИЊЕНИЦЕ И ОНО ШТО ЖЕЛИМО...

Просторни план подручје посебне намене Парка природе Голија обухвата подручје Парка природе Голија и Резервата биосфере Голија-Студеница, на деловима територија општина Ивањица, Краљево, Рашка, Нови Пазар и Сjenица, укупне површине 938,66km².

Основни циљ изrade Просторног плана је развој, уређење, али и заштита планској подручју, а као посебни циљеви потреба да се утврде гранични капацитети простора, да се оживе, унапреде и даље развију сеоска насеља и утврде мере очувања, унапређења и заштите природних и створених вредности. План ће бити дугорочни, стратешки, планско-развојни документ којим су дефинисани циљеви просторног развоја, потенцијали и ограничења подручја просторног плана, утврђена правила коришћења, уређења и заштите планској подручју, као и елементи за имплементацију просторног плана са уговором о имплементацији.

Очекује се посебан квалитет планској документа, нарочито могућност, али и потреба да

се пропишу јасна правила на основу којих ће за изградњу објекта на подручјима за које није предвиђена израда урбанистичког плана, на захтев заинтересованог лица управа можи да изда Акт о урбанистичким условима. Чињеница да је чланом 57 Закона о планирању и изградњи је тако нешто предвиђено, представља тренутно најзначајнији допринос планерској струци.

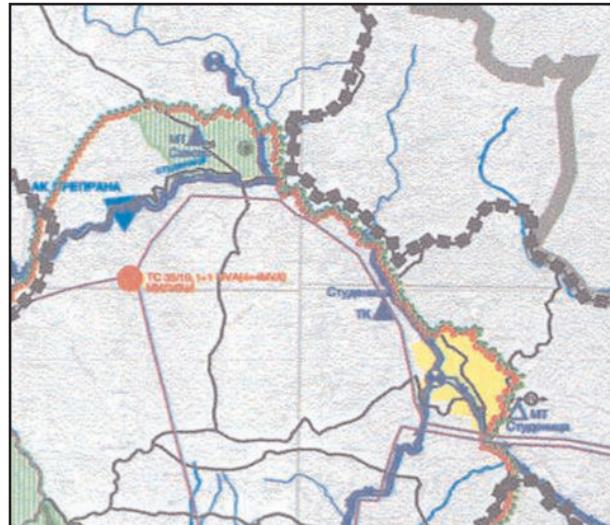
КОНФЛИКТИ !

Држава на Голији инсистира на развоју. Да ли нам требају заштићени простори на којима скоро више нема људи. Са Голије се људи већ деценијама само исељавају... И да ли нам требају заштићени простори које можемо да видимо само ако се по њима крећемо пешке? У 21. веку? Изградња нових капацитета у пределу под заштитом делује као компликован задатак, јер експерти из области заштите природе сумњично врте главом у жељи да заштите све... То просто више не важи. Најлепши прејели у земљама са високим стандардом, чemu и ми тежимо, су одавно приступачни туризму највише класе. О тамошњој љубазности, комфорту и капацитетима који се стално унапређују препричавамо једни другима. А скоро сви су стављени под заштиту тамошњих држава као подручја ексклузивне лепоте...

У том смислу, још увек трају убеђивања на који начин се решавају конфликти у простору на подручју Голије, настали услед преклапања интереса туризма, саобраћаја, водопривреде, пољопривреде, рударства, заштите културних добара и заштите природних вредности:

- **културно-историјске целине манастира Студеница и Градац и планиране акумулације регионалног значаја у њиховој близини** (према Просторном плану Републике Србије и Водопривредној основи - конфликт је "пренет" из планова вишег реда, где је решење у наредном периоду омогућено благовременом резервацијом простора за обе намене);

- **алтернативни инфраструктурни коридор аутопута "Београд – Јужни Јадран", који омогућава изузетно значајно саобраћајно повезивање простора Голије са ширим окружењем, али и представља физичку баријеру и својеврсни еколошки проблем на подручју које је проглашено за Резерват биосфере;**
- **употпуњавање туристичко-угоститељских садржаја скијалиштима и неопходном инфраструктуром, која би ради функционалности морала да прођу и кроз заштићене делове Парка природе као и шумска подручја, која су и у државном и приватном власништву;**
- **опремање зона туризма инфраструктуром; и**
- **бављење земљорадњом и сточарством, експлоатације минералних сировина, као и другим привредним активностима у условима ограничених могућности због дефинисаних режима заштите, изискује потребу да се овај сукоб разреши системом компензација и других фискалних олакшица.**

РЕШЕЊА...

Први проблем (конфликтни однос) јавља се услед преклапања интереса заштите културних добара, у овом случају заштите кул-

турно историјске целине манастира Студеница уписане у Листу светске културне баштине и манастира Градац споменика културе од изузетног значаја, са једне стране и интереса водопривреде са друге стране, односно планираних акумулација на реци Студеница и Грачачкој реци. Овим је поново "активиран" проблем о којем се доста полемисало у прошлости али до сада на жалост није урађена одговарајућа документација којом би се показало да ли акумулације могу имати негативан утицај на манастир или не.

Просторним планом Републике Србије на реци Студеница планирана је акумулација, тачније планирана је "резервација зоне на потезу 9.5 km узводно од манастира Студеница до близу села Придворица до доношења одлуке у будућности". Водопривредном основом Републике Србије ("Службени гласник РС", број 11/2002) у периоду до 2021. године планирана је акумулација Препрана/Девићи на реци Студеници са напоменом "уз превођење Студенице у Лопатницу".

Чињеница је да је Студеница колевка српске историје. Чињеница је да би од туризма могла да зарађује, али не зарађује. Чињеница је и да нам треба добра, чиста вода. У Републичкој агенцији за просторно планирање је покушано да се поново укаже на значај ове теме и у том смислу је организован састанак надлежних министарстава (културе, пољопривреде, шумарства и водопривреде, капиталних инвестиција и туризма). Заузели смо став да је могуће решење у изградњи преграде на реци Студеници и тунела до реке Лопатнице, на којој би се изградила алтернативна акумулација. Дакле, ново, сада већ техничко решење, да не ризикујемо да нам се дожоди током времена да се од влаге оскрнаве фреске...

Други проблем јавља се услед преклапања интереса саобраћаја, односно изградње алтернативног инфраструктурног коридора Аутопута "Београд-Јужни Јадран" и интереса заштите

природе с обзиром на пролаз будућег инфраструктурног коридора кроз подручје Парка природе и Резервата биосфере. Тачније, Просторним планом Републике Србије планирано је да се на делу од Пожеге до везе са Црном Гором (Бољаре) резервишу два коридора тзв. "ужички" и "ивањички" од којих други пролази кроз планску подручје. У Просторном плану и Извештају о стратешкој процени утицаја планских решења на животну средину биће указано на ефекте које ће Аутопут имати на економски и социјални развој и животну средину целокупног подручја, као и дефинисати мере заштите утицаја на животну средину. Једна од мера ће бити забрана коришћења Аутопута за возила која не користе савремене моторе, посебне таксे, заштитни зелени коридор у смислу буке, аерозагађења итд..

Трећи и четврти проблем јавља се услед преклапања интереса туризма, односно изградње скијалишта и неопходне инфраструктуре у зонама туризма и интереса заштите природе, с обзиром да ће се изградња вршити у заштићеним деловима Парка природе, али и интереса шумарства, зато што ће се потребни капацитети градити у шумским подручјима која су у државном и приватном власништву.

Просторним планом подручја посебне намене Парка природе Голија планирано је осам туристичких центара, и то: Беле Воде са насељима Дајићи, Средња Река и Старо Село; Девићи са насељима Вионица и Чечина; Остатија и Коритник; Студеница са насељима Брезова, Засад и Долац; Рудно са Бзовиком; Голијска Река; Одвраћеница; и Кути-Шереметовица са Честим врелима, Брусником, Плешином и Боровићима. У Плану су утврђени туристички капацитети по туристичким целинама и насељима, као и систем скијашких рекреативних стаза и жичара које ће у највећој мери да повежу поменуте локалитете. Њихов утицај на животну средину биће такође предмет стратешке процене утицаја.

Уколико је основни задатак планског документа да обезбеди просторне услове за развој одређеног подручја, онда је логична жеља и иницијатива да "природу за дивљење" у што већој мери приближимо посетиоцу. И да га натерамо да мисли о Голији, што има за резултат честе доласке.

Пети проблем јавља се услед преклапања интереса пољопривреде и рударства, односно кроз активност локалног становништва у облати земљорадње и сточарства, и експлоатације минералних сировина (угља, магнезита и посебно грађевинског камена) и интереса заштите природе, јер би се ове активности обављале уз одређена ограничења због дефинисаних режима заштите.

ЗАКЉУЧАК

Законом о стратешкој процени утицаја ("Службени гласник РС", број 135/2004) утврђена је обавеза вршења стратешке процене за просторне планове, односно валоризације утицаја, односно ефеката планских решења на животну средину. У извештају о стратешкој процени утицаја на животну средину биће извршена евалуација значаја утицаја свих наведених проблема (конфликтних односа) у простору.

У Стратешкој процени утицаја биће разматрани и могући значајни утицаји Плана на животну средину, и то: квалитет ваздуха; квалитет вода; хидрогеологија; квалитет земљишта; преdeoне карактеристике; природна станишта и

биодиверзитет; заштићена природна добра; заштићена културна добра; бука и вибрације; нејонизујуће зрачење; здравље становништва; развој "еколошке" свести; демографија и насеља; запосленост; развој пољопривреде; развој индустрије; развој енергетике; развој туризма; водопривредна инфраструктура; саобраћајна инфраструктура; ризик од техничких несрећа; и ризик од природних непогода.

Поред тога, биће такође разматрани:

- степен утицаја Просторног плана на друге планове и програме, укључујући и оне у различитим хијерархијским структурама; и
- степен којим се Просторним планом успоставља оквир за реализацију пројекта у погледу локације, природе, обима и услова функционисања.

Земље европске Уније су својим досадашњим развојем и високим стандардом становништва прво опремиле и уредиле своје територије, а тек онда увеле појам "одрживи развој". Да, тамо је сада неопходно одржати оно што постоји, реконструисати постојеће на основу технолошких иновација и само на тај начин унапређивати постојеће. За своје територије су урадили планове, што је важније реализовали планска решења и пропозиције и сада имају основни интерес да такву ситуацију у простору одрже на постигнутом нивоу. Примена термина одрживи развој, на жалост, код нас вероватно никде не може да се оправда. Па шта да одржавамо? То што се нема људи? Или екстензивну пољопривреду? Или опустеле њиве, ливаде и паšњаке? Можда постојећа ћубришта у коритима планинских потока или бесправну градњу? Због тога и на Голији форсирамо развој... Плански акт може да допринесе бољитку и у томе и јесте наш задатак. А о примени нека води рачуна управа, државна или локална, са инспекцијама или без, како год.

Аутори текста су Mr Александар Вучићевић, д.п.п., Председник и Mr Милица Добричић, д.п.п., члан Комисије за стручну контролу и јавни увид Републичке агенције за просторно планирање

ПЛАНИРАЊЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ИНФРАСТРУКТУРЕ

Небојша Стефановић, Александар Вучићевић

ПРИНЦИП ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ИНФРАСТРУКТУРЕ У ИЗРАДИ ПРОСТОРНИХ ПЛНОВА У СРБИЈИ

Принцип одрживог развоја инфраструктуре подразумева дефинисање такве политike у просторном развоју којом се кроз израду одговарајуће документације (планске и техничке) стварају услови за изградњу и коришћење инфраструктурних система, у складу са општим принципима одрживости. Његовом применом се подстиче равномеран просторни развој, и то првенствено кроз стварање услова за повезивање неразвијених и изолованих подручја са већим насељима и омогућавање њиховог приступа магистралним инфраструктурним системима.

Приступ одрживом планирању инфраструктурних система је у **Водећим принципима за одрживи просторни развој Европског континента¹** дефинисан кроз два принципа, и то:

- **Принцип промовисања уравнотежене доступности** - који подразумева добру доступност свих делова Европе, кроз изградњу и коришћење пан-европске транспортне мреже. У циљу постизања регионално уравнотеженог развоја он подразумева побољшање веза између малих градова и градова средње величине, као и руралних области са транс-европским мрежама и саобраћајним центрима (железнице, аутопутеви, водни путеви, луке аеродроми и интромодални центри), као и активности на повећању регионалне доступности кроз остваривање недостајућих унутарегионалних веза. При томе се приоритет даје оним типовима саобраћаја који имају мањи негативан утицај на животну средину, и то првенствено железници, водним путевима и поморском саобраћају;

- **Принцип развијања приступа информацијама и знању** - који подразумева спровођење активности изградње телекомуникационих мрежа и елиминисања физичких и других ограничења, са циљем да се свим регонима обезбеди подједнак приступ информацијама. У том смислу је потребна обнова и проширење телекомуникационих мрежа које треба да покривају читаво подручје региона.

Пошто је процес планирања инфраструктурних система веома комплексан и дуготрајан, принцип одрживог развоја инфраструктуре је потребно примењивати кроз велики број различитих активности и фаза, како у просторном, тако и у урбанистичком планирању и пројектовању. Анализа примене наведеног принципа у Србији би подразумевала детаљно проучавање целокупне праксе, односно свих фаза у изради планске и техничке документације. Међутим, за потребе овог рада спроведена је анализа примене принципа одрживог развоја инфраструктуре у изради просторних планова, уз истовремено сагледавање утицаја и односа процеса израде просторних планова са процесом израде техничке документације.

У досадашњој пракси израде просторних планова у Србији принцип одрживог развоја инфраструктуре је делимично примењен, при чему је начин његове примене био у директној зависности од хијерархијског нивоа, односно врсте просторног плана. У Просторном плану Републике Србије и регионалним просторним плановима, дефинисан је развојни концепт инфраструктуре који се базира на мрежама инфраструктурних система и основним циљевима њиховог даљег развоја, при чему бројни аспекти одрживости нису сагледани (економска и еколошка оправданост, интеграција у шире

окружење, рационалност и др.). Међутим, у просторним плановима подручја посебне намене који су припремани за магистралне инфраструктурне коридоре, поред концепта развоја инфраструктурних система и подручја кроз која они пролазе, детаљније су сагледани и разрађени бројни други аспекти који указују да је примењен принцип њиховог одрживог развоја.

За потребе сагледавања примене наведеног принципа у просторним плановима анализирани су Просторни план Републике Србије, Регионални просторни план административног подручја града Београда, као и Просторни план подручја магистралног инфраструктурног коридора аутопута Е-75, деоница Београд-Ниш.

Просторним планом Републике Србије² основна решења која се односе на инфраструктурне системе су дефинисана по областима, и то друмски саобраћај, пловни путеви, мрежа и центри интегралног транспорта, ваздушни саобраћај, железнички саобраћај и телекомуникациони системи.

У области друмског саобраћаја дефинисани су основни стратешки принципи и опредељења, при чему је план мреже друмског саобраћаја заснован на концепцији дугорочне стратегије развоја (20-30 година), пошто до 2010. године није могуће реализовати читаву концепцију друмског саобраћаја, већ само дефинисати њену прву етапу реализације. Основу развоја путне мреже представља формирање коридора ауто-путева који треба да омогуће повезивање Србије са системом аутопутних мрежа у Европи. Изграђеност путне мреже, дугорочна стратегија развоја, као и промене настале последњих година допринеле су да се тежиште саобраћајних токова формира на правцима север-југ и североисток-југозапад, због чега је њихова даља изградња одређена као приоритет у имплементацији.

Просторним планом су дефинисани коридори и смернице развоја у односу на ранг (категорију) и карактеристике путних праваца, и то посебно за аутопутске коридоре, магистралне путеве, обилазнице око већих градова, регионалну мрежу и локалне путеве.

У погледу дефинисања проблематике и плансkih решења која се односе на **пловне путеве**, Просторним планом су дате смернице за обнову речне флоте, организацију лука и пристаништа, као и основни критеријуми које је потребно испунити на међународним пловним путевима. Као приоритет у развоју речног саобраћаја наведено је укључивање наше мреже у европску пловну мрежу пловним путем Рајна-Мајна-Дунав и развој мреже лука и пристаништа, и то централних лука Београд, Панчево, Нови Сад и Прахово, као и других међународних лука (Апатин, Сmederevo и Сента).

За потребе организације и унапређења железничког саобраћаја у Србији Просторним планом је утврђена железничка мрежа, која се састоји од пруга за велике брзине, двоколосечних пруга и једноколосечних пруга. Планом је истовремено дефинисано за које деонице је потребно спровести електрификацију, које постојеће железничке чворове је потребно изградити или реконструисати и др.

У области телекомуникационих система (ПТТ) и система радио-дифузије дефинисани су основни циљеви који се првенствено односе на модернизацију и повећање капацитета телекомуникационих мрежа.

Анализом свих чињеница које се односе на концепт развоја инфраструктурних система могу се извести следећи закључци, који указују на основне недостатке Просторног плана Републике Србије, и то:

- недостатак сагледавања начина на који би се инфраструктурни системи повезали са системима околних држава и интегрисали у мреже европске инфраструк-

- турне системе (нпр. пруге за велике брзине, путни правац Београд-Панчево-Вршац-Румунија и др.);
- највећи значај је дат друмском саобраћају и развоју мреже путева, док су неадекватно или недовољно разрађени железнички и водни саобраћај, што је у супротности са принципом развоја железничког и водног саобраћаја који имају најмањи негативан утицај на животну средину;
  - нереално и концептуално неоправдано дефинисање појединачних планских решења, првенствено оних која се односе на развој и изградњу железничке мреже и пруга за велике брзине. Деонице пруга за велике брзине су дефинисане као изоловани појединачни системи, без решења која се односе на њихову интеграцију у међународни систем железничких пруга. Њихова изградња у Србији, која је предвиђена као надградња на систем постојећих двоколосечних пруга стандардних брзина, се показала као економски нереална и технички неизводљива;
  - техничко-технолошки застарео концепт развоја телекомуникационих система (нпр. мали број тв и радио програма, недовољно дефинисана правила за развој мреже оптичких каблова, несагледавање мобилне телефоније и сл.), што је делимично и разумљиво за период када је припреман Просторни план.

И поред наведених недостатака, Просторни план Републике Србије је у одређеној мери разрадио принцип промовисања уравнотежене доступности, и то кроз дефинисање магистралних инфраструктурних коридора, односно потребе њихове изградње и коришћења у склопу пан-европских транспортних мрежа (коридор X). Међутим за потребу постизања регионално уравнотеженог развоја, који подразумева побољшање веза између малих и средњих

градова, као и руралних области са трансевропским мрежама и саобраћајним центрима, као и повећања регионалне доступности кроз остваривање недостајућих унутаррегионалних веза, само су делимично постављена и разрађена планска решења. Основни недостатак се огледа и чињеници да приоритет није дат оним типовима саобраћаја који имају мањи негативан утицај на животну средину, и то првенствено железници и водном саобраћају.

На основу изнетих чињеница могуће је потврдити постављену тезу да се развојни концепт инфраструктуре у Просторном плану Републике Србије, као планском документу највишег реда, базира на мрежама инфраструктурних система и основним циљевима њиховог даљег развоја, при чему појединачни аспекти одрживости нису сагледани (економска и еколошка оправданост, интеграција у шире окружење, рационалност и др.). При томе остаје отворено питање да ли је, и на који начин, могуће сагледати све аспекте одрживости развоја инфраструктуре на хијерархијски највишем нивоу планирања, односно да ли је оправдано искључиво дефинисати њен развој и препустити низим нивоима планирања развој инфраструктуре у складу са принципима одрживости (просторни планови подручја посебне намене за магистралне инфраструктурне системе, као и регионални и просторни планови општина).

У Регионалном просторном плану административног подручја града Београда³ као основни циљ у развоју мреже инфраструктуре дефинисан је рационалан и одрживи развој комуникација и инфраструктуре и повећање степена приступачности мрежама градских и сеоских насеља, ради интеррегионалног и интранарегионалног активирања потенцијала Београда. Саобраћај и саобраћајна инфраструктура су разматрани истовремено као кључни проблем и основни потенцијал будућег развоја, односно један од најутицајнијих фактора који ће утицати на стварање и развој нових миграционих тока и миграционих процеса у региону.

јнијих фактора за достизање општег циља концепције заштите, уређења и развоја Београда и његовог метрополитенског подручја. На основу концепта развоја саобраћајне и телекомуникационе инфраструктуре на административном подручју града Београда могуће је закључити да је принцип одрживог развоја инфраструктуре у већој мери примењен него што је то био случај са раније анализираним Просторним планом Републике Србије.

Полазни основ за дефинисање развојних решења везаних за инфраструктурне системе представљају стратешка решења која се односе на инфраструктурне системе управо из Просторног плана Републике Србије, који је дефинисао магистралне инфраструктурне коридоре и на подручју града Београда. На основу њих је постављена основна путна и железничка мрежа на подручју Београда, којој су прилагођени локални инфраструктурни системи градског карактера. Концепт развоја саобраћајне инфраструктуре је дефинисан на два нивоа, и то нивоу утицаја изван Метрополитена Београда, са задатком повезивања Београда са међународним и националним окружењем, и нивоу утицаја унутар Метрополитена Београда, за задатком повећања приступачности унутар општина и бољег повезивања мањих насеља.

Основне чињенице, односно планска решења, која указују да је поред "развојног" примењен и концепт "одрживог" сагледавања инфраструктуре јесу:

- иницирање адекватног коришћења највећег саобраћајног потенцијала који се огледа у контакту два европска коридора (VII и X), односно у чињеници да се потенцира даљи развој пловног саобраћаја;
- дефинисање и давање приоритета лучним робно-транспортним центрима (Београд, Панчево, Смедерево), односно потенцирање формирања мултимодалних чворова и коришћења више различитих видова транспорта;

- дефинисање планских смерница за унапређење, односно реконструкцију постојећих једноколосечних пруга, чиме би се иницирала већа употреба железничког саобраћаја;
- преузимање и даља разрада планској решења које се односи на изградњу обилазнице аутопута око Београда, што би допринело измештању транзитног саобраћаја из града и смањивању штетног утицаја на животну средину (ваздух, бука и др.);
- иницирање ефикасног и комфорног јавног саобраћаја на градском подручју Београда који је ослоњен на систем лаког шинског превоза (смањивање употребе моторних возила);
- сагледавање утицаја на животну средину у значајнијим саобраћајним коридорима и дефинисање зона заштите (у складу са принципом смањивања штетног утицаја на животну средину);
- дефинисање економско-финансијских мера и инструмената за имплементацију, којима су приказана и потребна финансијска средства потребна за реализацију појединих инфраструктурних система.

Наведене чињенице ипак указују на само делимичну примену принципа одрживог развоја инфраструктуре, која се првенствено огледа у уопштеном дефинисању планских смерница и решења, као и у недовољном сагледавању свих аспекта одрживости. Тиме је потврђена теза да је начин примене принципа одрживог развоја инфраструктуре у директној зависности од хијерархијског нивоа, односно врсте просторног плана. У Просторном плану Републике Србије и Регионалном просторном плану, дефинисан је претежно развојни концепт инфраструктуре који се базира на мрежама инфраструктурних система и основним циљевима њиховог даљег развоја, при чему поједини аспекти одрживости, или нису, или су у мањој мери сагледани (економска, еколошка, па и саобраћајна оправданост).

Просторни план подручја инфраструктурног коридора аутопута Е-75, деоница Београд-Ниш⁴ припреман је за потребе посебне намене која се огледала у заштити инфраструктурног коридора и стварању услова за безбедно одвијање саобраћаја на њему. Границе Просторног плана су одређене границама свих катастарских општина кроз које пролази коридор, осим на подручју Београда и Ниша где се граница Плана поклапа са границом самог коридора.

Планом су дефинисани основни циљеви дугорочног развоја, коришћења и уређења планског подручја, као што су: обезбеђење просторних услова за изградњу, реконструкцију, опремање и функционисање магистралних инфраструктурних система у коридору; утврђивање оптималног размештаја активности, физичких структура и становништва на подручју Просторног плана, уз уважавање економских, техничко-технолошких, еколошких, социјалних и просторно-функционалних критеријума; обезбеђење услова за боље функционисање постојећих производних погона, насеља и магистралних саобраћајних објеката који се налазе у инфраструктурном коридору, укључујући и њихово евентуално измештање; и др. Планом су истовремено дефинисани и основни задаци који треба да допринесу реализацији постављених циљева.

Управо кроз дефинисање наведених циљева и задатака Просторни план је прихватио и поставио основ концепта одрживог развоја инфраструктуре. Он се првенствено огледа у дефинисању циља утврђивања оптималног размештаја активности, физичких структура и становништва на подручју Просторног плана, уз уважавање економских, техничко-технолошких, еколошких, социјалних и просторно-функционалних критеријума. Тиме је условљено да се основна намена заштите и развоја аутопута и других инфраструктурних система у коридору, кроз израду Просторног плана, у складу са принципима одрживости усклади са осталим активностима у простору.

Задацима Просторног плана је наведени концепт потврђен и разрађен на начин да се усмери дефинисање одрживих планских решења, и то првенствено кроз интеграцију регионалних целина, интеграцију Србије са суседним државама, интеграцију аутопута са регионалном и локалном путном мрежом, односно са окружењем, као и ублажавање развојних, физичких и еколошких конфликтата између аутопута и непосредног окружења.

Даљом разрадом у Просторном плану су за сваки од инфраструктурних система у коридору дефинисане основне функције и приоритети у даљем развоју. Посебно су обраћени аутопут Е-75, магистрална железничка пруга, водопривредни системи, магистрални оптички каблови, магистрални гасовод, електроенергетска мрежа, ваздушни саобраћај и бициклистички саобраћај. За сваки од наведених система је дефинисано постојеће стање (мрежа, положај, капацитет, места укрштања и рачвања и друге карактеристике), на основу чега су постављене конкретне смернице и приоритети у даљем развоју. На пример, у развоју железничке мреже дефинисани су приоритети као што су реконструкција и изградња другог колосека на појединим деоницама, колосечно повезивање пруга и др. За потребе развоја путне мреже дефинисани су приоритети који се односе на изградњу обилазнице око Београда, изградњу и реконструкцију магистралних и регионалних путева који су у вези са аутопутем (магистрални пут Баточина-Крагујевац, или регионални пут Смедеревска Паланка-Лозовичка чесма и др.). Тако дефинисана решења указују на испуњавање основног циља, односно намене просторног плана која се огледа у развоју инфраструктурних система у коридору аутопута. Анализа дефинисаних приоритета указује на строго развојну компоненту у делу Просторног плана који се односи на функције инфраструктурних система, као и циљеве и приоритете у њиховом даљем развоју.

Основни и суштински најзначајнији део Просторног плана се односи на дефинисање положаја различитих инфраструктурних система у коридору (аутопут, железничка пруга, магистрална телекомуникациона инфраструктура, магистрални гасовод и електро-енергетска мрежа). За сваки од наведених система је дефинисан и представљен тачан положај и карактеристике изграђених садржаја, након чега су дате смернице и положај за објекте и деонице које је потребно изградити у постпланском периоду. При томе је степен детаљности у одређивању положаја био у директној зависности од коришћене техничке документације. Пошто аутопут представља најзначајнији инфраструктурни систем у коридору, због чијег уређења и оптималног коришћења је иницирана израда Просторног плана, спроведена анализа и изнети закључци се односе првенствено на положај коридора аутопута и размештај пратећих објекта на њему.

Применом критеријума који се односе на размештај пратећих садржаја на коридору аутопута, дефинисана су таква планска решења која допринесе одрживом коришћењу и даљем развоју аутопута и околног подручја. Њихова анализа указује да они имају првенствено развојну компоненту и да представљају даљу разраду раније поменутог развојног концепта плана. Међутим, увођењем правила која се односе на просторни распоред и садржај истовремено се уводе и принципи одрживости. Због тога се њихов значај може посматрати као:

- развојно-технички, који се огледа у конкретном дефинисању техничких решења која се лако могу имплементирати кроз израду одговарајућих урбанистичких планова и пројеката за све пратеће садржаје (оријентациона стационажа, прописани садржај на локацији, површина и сл.);
- развојно-одрживи, који се огледа у заштити општег интереса и остваривању општег циља одвијања безбедног

саобраћаја у складу са европским критеријумима. У том циљу највећи значај имају прописана функционална растојања између садржаја, на основу којих је одређен просторни распоред и створен основ за изградњу ограниченог броја нових садржаја. Тиме је по први пут у Србији дефинисан јасан плански основ за оне активности у коридору аутопута које су од општег интереса, односно забрањена је свака даља импровизација у доношењу одлука и спречено одвијање оних активности које нису у складу са постављеном концепцијом одрживог развоја аутопута.

За потребе анализе примене принципа одрживог развоја инфраструктуре у Просторном плану подручја инфраструктурног коридора аутопута Е-75 размотрена су планска решења која се односе на јачање веза малих и средњих градова и руралних подручја са коридором аутопута. У складу са постављеним основним циљевима повезивања инфраструктурних система на подручју Просторног плана, за сваки од инфраструктурних система дефинисан јасан план веза са окружењем. Најболи пример јесу везе аутопута Е-75 са окружењем, које се остварују путем петљи и денивелисаних укрштања. и то у складу са следећим критеријумима:

- обезбеђење веза са аутопутем на местима укрштања са магистралним и саобраћајно најфреkvентнијим регионалним и локалним путевима, уз коришћење алтернативних путних праваца;
- обезбеђење везе са аутопутем за регионалне и општинске центре на подручју Просторног плана, по могућности на месту садашњег укрштања магистралног пута са правцима главних градских саобраћајница;
- обезбеђење везе са аутопутем за појединачна подручја (планирана за развој туризма од међународног и националног значаја) и значајне просторно-развојне структуре (индустрија, робно-транспортни центри и др.).

Управо кроз дефинисање наведених циљева међусобног повезивања инфраструктурних коридора и њиховог повезивања са окружењем створен је основ за адекватну примену принципа одрживог развоја инфраструктуре, нарочито у погледу оних потреба које се односе на јачање веза малих и средњих градова и руралних подручја са коридором аутопута. То доказују конкретна планска решења којима су дефинисани број и положај петљи на аутопуту, при чему је за сваку од петљи наведена тачна функција, која се огледа у повезивању насеља и регионалне и локалне путне мреже са аутопутем. Истовремено је кроз дефинисање денивелисаних укрштања обезбеђено је квалитетно повезивање и проходност локалне саобраћајне мреже на подручју Просторног плана.

Такав концепт Просторног плана указује на адекватну примену принципа одрживог развоја инфраструктуре. Кроз детаљну разраду веза инфраструктурних система са окружењем дефинисани су услови за повезивање околног подручја са коридором аутопута, односно услови за повећање доступности коридору X и европској мрежи аутопутева.

На основу анализе три просторна плана у овом поглављу потврђена је теза да је принцип одрживог развоја инфраструктуре делимично примењен, односно да је начин његове примене био у директној зависности од хијерархијског нивоа (врсте) просторног плана. У Просторном плану Републике Србије и Регионалном просторном плану административног подручја града Београда дефинисан је развојни концепт инфраструктуре који се базира на мрежама инфраструктурних система и основним циљевима њиховог даљег развоја, при чему бројни аспекти одрживости нису сагледани (економска и еколошка оправданост, интеграција у шире окружење, рационалност и др.). У Просторном плану подручја инфраструктурног коридора аутопута Е-75, деоница Београд-Ниш, поред

концепта развоја инфраструктурних система и подручја кроз која они пролазе, довољно детаљно су сагледани и разрађени бројни други аспекти (везе са окружењем, планирани утицај на животну средину и др.) који указују да је у потпуности примењен принцип одрживог развоја инфраструктуре.

СМЕРНИЦЕ ЗА ПРИМЕНУ ПРИНЦИПА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ИНФРАСТРУКТУРЕ У ИЗРАДИ ПРОСТОРНИХ ПЛНОВА У СРБИЈИ

Пошто је анализа просторних планова потврдила постављену хипотезу да је принцип одрживог развоја инфраструктуре у изради просторних планова у Србији делимично примењен, као и да је његова примена у директној зависности од хијерархијског нивоа (врсте) просторног плана, поставља се питање на који начин је потребно и могуће дефинисати смернице за његову адекватну примену у наредном периоду.

Чињеница да је анализа три просторна плана показала различите резултате и тенденцију да елементи одрживости у развоју инфраструктуре нису заступљени у планском документу националног нивоа, да се оквирно дефинишу у плану регионалног нивоа, као и да се детаљно разрађују у просторном плану подручја посебне намене, указује на немогућност постављања општих смерница за даљу примену поменутог принципа. Пошто сваки од наведених просторних планова, односно нивоа планирања, има своје карактеристике, циљеве и садржај, смернице за даљу примену принципа би требало дефинисати управо за национални и регионални ниво планирања, као и за планирање подручја посебне намене која се огледа у развоју појединачних инфраструктурних система од националног значаја (магистрални инфраструктурни системи).

НАЦИОНАЛНИ НИВО просторног планирања односи се на израду Стратегије просторног

развоја Републике Србије и пратећих шема просторног развоја за области мултимодалног транспорта и саобраћаја и телекомуникација (Просторни план Републике Србије у складу са законодавном регулативом до 2003. године). При изради такве документације није, ни могуће, ни потребно дефинисати поједиње аспекте одрживости у развоју инфраструктурних система, као што су утицаји на окружење, економско-еколошка оправданост планираних коридора, везе са окружењем и начин интеграција са регионалним и локалним мрежама и др. Анализа Просторног плана Републике Србије је потврдила такве ставове и указала на више "развојни" и мање "одрживи" концепт у планирању инфраструктуре. Међутим, тиме није доказано да се поједињи аспекти одрживости у развоју инфраструктуре не могу сагледати на националном нивоу.

У циљу адекватне примене принципа одрживог развоја инфраструктуре приликом израде Стратегије просторног развоја Републике Србије, предлажу се следеће смернице којима би се дефинисао дугорочни одрживи развој инфраструктурних система, и то:

- сагледати међународне паневропске коридоре (коридори X и VII) и дефинисати такве политike и смернице у просторном развоју којом би се дефинисали услови њихове изградње и коришћења на подручју Србије, у складу са европским критеријумима и стандардима (наведене коридоре у Србији је потребно сагледати и третирати као потенцијал развоја, а не ограничење у развоју). Тиме би се створили услови за интеграцију инфраструктурних система у Србији са европским инфраструктурним мрежама;
- сагледати магистралне и регионалне инфраструктурне мреже и системе и дефинисати политike и смернице у просторном развоју којима би се допринело остварењу два основна циља: интеграцији магистралних инфраструктурних система са инфраструктурним системима

држава у окружењу; и, развој регионалних инфраструктурних система и мрежа у циљу повезивања урбаних и руралних подручја и подстицања равномерног територијалног развоја у Србији;

- политиком просторног развоја третирати развој железничких мрежа и пловних путева као приоритетних инфраструктурних система у наредном периоду;
- дати приоритет развоју оних инфраструктурних система који би допринели развоју неразвијених, депопулационих и пограничних подручја;
- одредити потенцијалне туристичке коридоре у Србији и предвидети формирање "биклистичких" и "пешачких" коридора у циљу презентације природних и културних вредности.

На основу предложених смерница могуће је поставити три основна циља одрживог развоја инфраструктуре на националном нивоу, и то:

1. интеграција инфраструктурних система у Србији са инфраструктурним системима у окружењу;
2. подстицање равномерног регионалног развоја и развоја недовољно развијених подручја;
3. развој алтернативних видова саобраћаја (железнички и пловни) уз смањење друмског саобраћаја.

Приликом израде шема просторног развоја за мултимодални транспорт и саобраћај и телекомуникације, којима би се ближе разрадио концепт одрживог развоја инфраструктуре, основни задатак треба да представља дефинисање општих правила уређења, заштите и коришћења инфраструктурних коридора (простора на коме се налазе инфраструктурни системи). Наведена правила је потребно дефинисати уопштено за сваки од значајнијих инфраструктурних система (путеви, железница, пловни путеви, телекомуникације и др.), при чему би она требало да обухвате:

- правила за одређивање положаја у простору (одређивање коридора);
- правила укрштања са истим или другим инфраструктурним системима и одређивања веза са окружењем (прелазак на секундарне и разводне мреже);
- правила за одређивање просторног распореда и садржаја пратећих објеката (објекти у функцији инфраструктурног система);
- правила за уређење и режими коришћења простора у околини коридора;
- правила за директну примену и реализацију појединих система, као што су оптички каблови и др.

Наведена правила би представљала основ и обавезу приликом израде просторних и урбанистичких планова и техничке документације за инфраструктурне системе. У складу са техничким карактеристикама система, топографским условима и већ постојећим мрежама, кроз наведену документацију би се дефинисала конкретна планска решења (нпр. петље и пратећи садржаји на путевима).

РЕГИОНАЛНИ НИВО просторног планирања се односи на израду регионалних просторних планова, који би требало да допринесу даљем спровођењу политике одрживог развоја инфраструктуре. Анализа принципа одрживог развоја инфраструктуре је показала да се приликом израде Регионалног просторног плана за административно подручје града Београда, поред "развојног" концепта инфраструктуре, појављују и поједини елементи њене "одрживости".

За потребе израде регионалних просторних планова у наредном периоду предлажу се следеће смернице примене принципа одрживог развоја инфраструктуре, које уводе поједине елементе одрживости и стварају основ да се они разраде кроз ниже нивое планирања:

- дефинисати регионалне инфраструктурне мреже, у циљу повезивања већих насеља и подручја региона са магистралним инфраструктурним мрежама, као и суседним регионима;
- дефинисати локалне инфраструктурне мреже (до уласка у грађевинска подручја насеља), у циљу повећања приступачности унутар општина и бОљег повезивања мањих насеља;
- дефинисати смернице за иницирање и развој алтернативних видова саобраћаја (железница, пловни саобраћај и др.);
- дефинисати правила за изградњу поједињих инфраструктурних система, у циљу стварања могућности за издавање акта о урбанистичким условима (телекомуникације);
- дефинисати режиме коришћења простора у зонама инфраструктурних система;
- сагледати утицај постојећих и планираних инфраструктурних система на животну средину;
- дефинисати мере и инструменте имплементације планских решења, посебно финансијске (учешће националних, регионалних и локалних извора финансирања); и др.

ПЛАНИРАЊЕ ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ представља ниво на коме је потребно у потпуности применити принцип одрживог развоја инфраструктуре. Оно обухвата израду просторних планова за подручја инфраструктурног коридора или мреже коридора међународне, магистралне и регионалне инфраструктуре (саобраћајна, енергетска, телекомуникациона и водопривредна). Подручје просторног плана обухвата површину под инфраструктурним системима, површине за формирање чворишта, укрштања, терминала, техничких уређаја, сервиса, паркиралишта, као и површине за лоцирање објеката услуга различите намене (границних прелаза, туризма, угоститељства, трговине и др.). При томе подручје просторног плана обухвата простор који је у непосредној физичкој и функционал-

ној вези са коридором (заштитни појас и објекти и површине које је неопходно штити од негативних утицаја коридора).

У погледу размере и степена детаљности просторно планирање подручја посебне намене за инфраструктурне системе најчешће има карактеристике локалног нивоа планирања. Разлика у односу на просторни план општине као плански документ локалног нивоа се огледа у основном циљу, коме су подређени сви други циљеви и који се огледа у дефинисање просторних услова за изградњу и коришћење инфраструктурних система од националног значаја у складу са принципима одрживости.

Анализа Просторног плана подручја магистралног инфраструктурног коридора аутопута Е-75, деоница Београд-Ниш, указала је на адекватну примену принципа одрживог развоја инфраструктуре. Међутим, у просторним плановима који су припремани за остале деонице тзв. коридора X у Србији (аутопут Е-75 Суботица-Београд⁵, аутопут Е-70 граница Хрватске-Београд⁶, аутопут Е-75 Ниш-граница Македоније⁷ и аутопут Е-80 Ниш-Димитровград⁸) наведени принцип није у потпуности примењен. Основна разлика која се при томе уочава и коју је потребно имати у виду јесте да се поменути просторни планови деле у две основне групе, и то: планове који су припремани за изграђене деонице аутопута (граница Хрватске-Београд и Београд-Ниш) са основним циљем стварања услова за коришћење аутопута у складу са критеријумима економичности и безбедности (одрживости); и, планове који су припремани за деонице аутопута које је тек потребно изградити (Суботица-Београд, Ниш-граница Македоније и Ниш-граница Бугарске) са основним циљем стварања услова за изградњу и коришћење аутопута у складу са поменутим критеријумима.

Основни закључак анализе свих просторних планова који су припремани за поједине деонице коридора X јесте да је:

- принцип одрживог развоја инфраструктуре адекватно примењен у оним плановима који су припремани за изграђене деонице аутопута;
- принцип одрживог развоја инфраструктуре није адекватно и доволно примењен у плановима који су припремани за деонице аутопута које је тек потребно градити.

Као пример се може издвојити Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш-граница Бугарске, који је због неусаглашености техничке и планске документације дефинисао 4 варијанте за коридор аутопута чија се изградња планира⁹. Због тога он има карактер "привременог документа" чији се значај огледа једино у резервацији простора. По усвајању коначне варијанте за коридор аутопута (на основу техничке документације) предвиђена је измена и допуна Просторног плана и даља разрада на начин који омогућава адекватну примену принципа одрживог развоја инфраструктуре.

На основу наведених чињеница могуће је извести основни закључак да је принцип одрживог развоја инфраструктуре потребно посматрати и примењивати истовремено кроз све активности планирања и пројектовања, односно кроз јединствено посматрани и усмеравани процес израде планске и техничке документације за инфраструктурне системе.

Због тога је потребно дефинисати смернице за примену принципа одрживог развоја инфраструктуре у изради просторних планова и техничке документације у наредном периоду, и то у складу са свим фазама израде техничке и планске документације које су предвиђене Законом о планирању и изградњи.

Фаза 1 - представља почетак процеса планирања и сагледавања одрживог развоја инфраструктуре, односно сам национални ниво планирања (припрема Стратегије просторног развоја Републике Србије и одговарајућих шема

ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА	Фаза	ТЕХНИЧКА ДОКУМЕНТАЦИЈА
Просторни план Републике Србије, или Стратегија просторног развоја Републике Србије (шема просторног развоја саобраћаја/транспорта) <i>Садржју:</i> стратешка определња о инфраструктурним системима и деоницама од националног интереса, даје редослед приоритета и сл. <i>Правни основ:</i> члан 17. и 168. Закона.	←1	
	2a→	Претходни радови <i>Садржју:</i> услове заштите животне средине и бројне друге услове. <i>Правни основ:</i> члан 99. Закона.
	26→	Претходна студија оправданости (генерални пројекат) <i>Садржју:</i> генерални пројекат (макролокација објекта, могуће варијанте просторних и техничких решења са становишта укупљања у простор, пропена утицаја на животну средину, подаци о заштити природних и непокретних културних добара и др.). <i>Правни основ:</i> члан 100. Закона.
	2u→	Ревизија (стручна контрола) <i>Садржју:</i> извештај са предлогом мера које треба да се примене при изради Главног пројекта (провера погодности локације, услова грађења у погледу заштите животне средине, и других услова). <i>Правни основ:</i> члан 110. Закона. <i>Напомена:</i> односно <i>односно спроведите коридора на основу стручне контроле.</i>
Просторни план подручја посебне намене <i>Садржју:</i> коридор пута, заштитне зоне, везе са окружјем, распоред пратећих садржаја и др. <i>Правни основ:</i> члан 19. Закона.	←3a	
Стручна контрола и јавни увид <i>Садржју:</i> провера стручности и законитости, разматрање од стране јавности и др. <i>Правни основ:</i> члан 29. и 30. Закона. <i>Напомена:</i> попарда или објављивање варијантне коридора на основу стручне контроле и јавног увида.	←3b	
План детаљне регулације (урбанистички план) <i>Садржју:</i> правила уређења и грађења (границе јавног грађевинског земљишта, регулационе и грађевинске линије) <i>Правни основ:</i> члан 39. Закона.	←4a→	Студија оправданости (идејни пројекат) <i>Садржју:</i> идејни пројекат (макролокација објекта, трошкови изградње, транспорта и одржавања, пропена утицаја на животну средину, подаци о заштити природних и непокретних културних добара и др.) <i>Правни основ:</i> члан 101. Закона.
Стручна контрола и јавни увид <i>Садржју:</i> провера стручности и законитости, разматрање од стране јавности и др. <i>Правни основ:</i> члан 52. и 53. Закона.	←4b→	Ревизија (стручна контрола) <i>Садржју:</i> извештај са предлогом мера које треба да се примене при изради Главног пројекта (провера погодности локације, услова грађења у погледу заштите животне средине, и других услова). <i>Правни основ:</i> члан 110. Закона.
ЕКСПРОПРИЈАЦИЈА	←5→	ОДБОРНЕЊЕ ЗА ГРАДЊУ (ГЛАВНИ ПРОЈЕКАТ)

Табела 2: Фазе у изради планске и техничке документације за инфраструктурне системе

просторног развоја). Том приликом је потребно применити раније наведене смернице, како би се концепт развоја инфраструктуре поставио у складу са принципима одрживости, које је потребно детаљније разрадити у наредним фазама. Резултат планирања у овој фази треба да буду јасно одређени инфраструктурни коридори од међународног и националног значаја, као плански основ за почетак фаза пројектовања.

Фаза 2 - обухвата активности на припреми претходне студије оправданости (фазе 2а, 2б и 2ц). У овој фази је потребно спровести поједине активности, које поред пројектантско-техничке проблематике треба да сагледају и разраде поједине аспекте одрживости у развоју инфраструктуре. У складу са прописаним садржајем претходне студије оправданости и потребом дефинисања појединих аспекта одрживости пре израде просторног плана, предлажу се следеће смернице за примену принципа одрживог развоја инфраструктуре:

- анализа економске оправданости изградње и коришћења инфраструктурног система (цост/бенефит) за свако од варијантних решења;
- процена утицаја на животну средину за свако од варијантних решења;
- процена саобраћајне оправданости (интензитет и потребе саобраћаја);
- израда генералног пројекта (макролокација, просторно-техничка решења, везе са окружењем и укрштање са другим инфраструктурним системима).

Рад у овој фази је претежно техничко-развојног карактера, док се сви остали аспекти одрживости детаљније разматрају при изради планске документације. Резултат рада у овој фази представљају техничка решења на основу којих почиње израда просторног плана подручја посебне намене (као и детаљнијих идејних пројеката). Основни значај ове фазе је у испитивању и провери одрживости самог инфраструктурног сис-

тема, док се аспекти одрживости развоја околног простора не разматрају.

Фаза 3 - се односи на израду просторног плана подручја посебне намене, када се на основу дефинисаних техничко-технолошких решења и одређеног коридора инфраструктурног система, постављају планска решења за уређење, организацију, коришћење и заштиту простора на коме ће се градити инфраструктурни систем и околног простора на коме ће се осећати позитивни и негативни утицаји. При изради просторног плана је потребно детаљно размотрити све аспекте одрживости у развоју инфраструктуре. У том циљу предлажу се следеће смернице за планирање одрживог развоја инфраструктуре, и то:

- као опште циљеве изrade просторног плана дефинисати: 1) стварање услова за изградњу и уређење коридора у складу са критеријумима одрживости, као и критеријумима за безбедно и брзо одвијање саобраћаја; 2) достизање уравнотежене доступности свих делова планског подручја магистралним и регионалним инфраструктурним системима, као и побољшање веза малих и средњих градова и руралних области са инфраструктурним мрежама и већим саобраћајним центрима; 3) изградња недостајућих локалних и унутаррегионалних веза; и 4) дефинисање планских решења и правила за изградњу телекомуникационих мрежа и елиминисање физичких и других ограничења, са циљем да се свим деловима планског подручја обезбеди подједнак приступ информацијама и знању;
- дефинисати конкретна просторно-планска решења за следеће елементе инфраструктурног система: положај у простору; тачке укрштања са другим инфраструктурним системима; тачке у којима се остварују везе са окружењем и секундарним системима (локалне, разводене и др. мреже); просторни распоред свих

- пратећих објеката (који су у функцији система);
- одредити зоне заштите поред коридора и прописати режиме коришћења простора у њима (у циљу заштите од коридора и заштите коридора);
- размештајем инфраструктурних система у простору иницирати развој неразвијених, депопулационих и пограничних подручја, као и планираних индустриских и привредних зона;
- мерама и инструментима за имплементацију планских решења дефинисати јасне финансијске конструкције и дати приоритет развоју железничког и пловног саобраћаја;
- израдити стратешку процену утицаја на животну средину.

Основни значај ове фазе јесте управу у испитивању одрживости развоја инфраструктурних система у простору. За разлику од претходне фазе, приликом изrade просторног плана долази до учешћа јавности у процесу планирања, што јесте један од основних и најважнијих принципа планирања. Просторним подручја посебне намене се са аспекта одрживости проверавају пројектовани инфраструктурни системи, што касније резултира, или неприхватањем понуђених пројектантских решења и враћањем на поновну израду претходне студије оправданости (најшешће због неприхватања од стране јавности и појединих субјеката планирања), или дефинисањем планских решења која омогућавају детаљније пројектовање и даљу просторно-локациону разраду.

Фаза 4 - се односи на истовремено детаљно пројектовање, кроз израду студије оправданости, и дефинисање микролокације инфраструктурног система, кроз припрему одговарајућег детаљног урбанистичког плана. На основу детаљно дефинисаних техничко-технолошких и просторно-планских решења, покрећу се законске процедуре управног поступка у циљу

добијања одобрења за градњу и прибављања потребног земљишта. У случају када се констатују поједина одступања од развојних коцепата из претходних фаза, могуће је покренути процедуру да се у претходној студији оправданости и просторном плану изврше мење измене и допуне.

ЛИТЕРАТУРА:

1. "Guiding Principles for Sustainable Spatial Development of the European Continent", 12th Session of the European Conference of Ministers responsible for Regional Planning (CEMAT), September 2000, Hanover;
2. "Закон о Просторном плану Републике Србије ", "Службени гласник РС", број 13/96;
3. "Регионални просторни план административног подручја града Београда", "Службени лист града Београда", број 10/04;
4. "Уредба о утврђивању Просторног плана подручја инфраструктурног коридора аутопута Е-75 деоница Београд-Ниш", "Службени гласник РС", број 69/03;
5. "Уредба о утврђивању Просторног плана подручја инфраструктурног коридора аутопута Е-75 Суботица-Београд (Батајница)", "Службени гласник РС", број 69/03;
6. "Уредба о утврђивању Просторног плана подручја инфраструктурног коридора граница Хрватске-Београд (Добановци)", "Службени гласник РС", број 69/03;
7. "Уредба о утврђивању Просторног плана подручја инфраструктурног коридора Ниш-граница Републике Македоније", "Службени гласник РС", број 77/02.
8. "Уредба о утврђивању Просторног плана подручја инфраструктурног коридора Ниш-граница Бугарске", "Службени гласник РС", број 83/03.
9. "Извештај о обављеном јавном увиду и стручној расправи Комисије за јавни увид и стручну расправу о Нацрту просторног плана подручја инфраструктурног коридора Ниш-граница Бугарске", Републичка агенција за просторно планирање, број 350-01-184/2003-10, од 30.06.2003. године.

Аутори текста су дипломирани просторни планери, запослени у Републичкој агенцији за просторно планирање

ЗАКОН О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ПЛАНИРАЊУ И ИЗГРАДЊИ

Члан 1.

У Закону о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", број 47/03) у члану 2. тачка 11) мења се и гласи:

"11) "НУТС" је номенклатура статистичких територијалних јединица по стандардима Европске Уније, односно Статистичког завода ЕУ у Луксембургу (ЕУРОСТАТ). НУТС 1 има три до седам милиона становника, НУТС 2 има 800.000 до три милиона становника, НУТС 3 има 150.000 до 800.000 становника, а испод 150.000 становника има територијална јединица локалне самоуправе;"

У тачки 25) после речи: "саобраћаја" додаје се запета и речи: "заштите од пожара".

У тачки 27) после речи: "саобраћаја" додаје се запета и речи: "заштите од пожара".

У тачки 29) после речи: "10/0,4 кВ" додају се речи: "и 20/0,4 кВ".

Члан 2.

У члану 5. став 2. речи: "јавним службама" замењују се речима: "јавним агенцијама".

Члан 3.

Члан 9. мења се и гласи:

Члан 9.

Органи Агенције су управни одбор и директор.

Председника и чланове управног одбора, као и директора, именује и разрешава Влада.

Председник и чланови управног одбора, као и директор, именују се на период од четири године, с тим што исто лице не може бити именовано више од два пута."

Члан 4.

Наслов изнад члана 10. и члан 10. мењају се и гласе:

"Управни одбор

Члан 10.

Управни одбор Агенције (у даљем тексту: Управни одбор) има пет чланова који се именују из реда угледних стручњака из области које су од значаја за обављање послова из надлежности Агенције, на предлог министарства належног за послове просторног планирања.

Управни одбор надзира пословање Агенције, прегледа годишњи извештај о пословању и завршни рачун Агенције, обавља и друге послове утврђене законом и статутом.

Председнику и члановима Управног одбора припада накнада за рад.

Председнику Управног одбора припада накнада у висини од 30% нето зараде директора Агенције, а члановима Управног одбора у висини од 25% нето зараде директора Агенције."

Члан 5.

У члану 11. тачка 3) реч: "Савет" замењује се речима: "Управни одбор".

У тачки 4) реч: "Савета" замењује се речима: "Управног одбора".

Члан 6.

Наслов изнад члана 12. и члан 12. бришу се.

Члан 7.

У члану 13. став 3. реч: "Савет" замењује се речима: "Управни одбор".

Члан 8.

У члану 21.став 3. речи у загради: "до европског НУТС 4 стандарда величине просторних јединица" замењују се речима: "величине територијалних јединица локалне самоуправе до 150.000 становника".

После става 4. додаје се став 5. који гласи:

"На просторни план општине, пре објављивања, прибавља се сагласност министра надлежног за послове просторног планирања, ради утврђивања усклађености тог плана са другим планским документима, овим законом и прописима донетим на основу закона."

Члан 9.

У члану 24. став 2. реч: "Агенције" замењује се речима: "министарства надлежног за послове просторног планирања".

У ставу 3. речи: "надлежног министарства, по претходно прибављеном мишљењу Агенције" замењују се речима: "министарства надлежног за послове просторног планирања".

Члан 10.

У члану 27. став 1. мења се и гласи:

"Планска документа, под условима прописаним овим законом, може да израђује предузеће, односно друга организација, које оснује општина за обављање те делатности, као и предузеће, односно друго правно лице које је уписано у одговарајући регистар за обављање послова просторног планирања и израде планских докумената (у даљем тексту: носилац израде плана)."

Члан 11.

У члану 29. став 4. реч: "Агенција" замењује се речима: "министарство надлежно за послове просторног планирања".

Члан 12.

У члану 34. став 2. мења се и гласи:

"Председник и чланови Комисије именују се из реда угледних стручњака за област просторног планирања и урбанизма и других области које су од значаја за обављање стручних послова у области планирања и уређења простора и изградње. Једну трећину чланова Комисије именује министар надлежан за послове урбанизма и грађевинарства, а за планове који се доносе на територији аутономне покрајине, једну трећину чланова Комисије именује покрајински секретар надлежан за послове урбанизма и грађевинарства уз сагласност министра надлежног за послове урбанизма и грађевинарства."

Члан 13.

У члану 39. став 5. после тачке 1) додаје се тачка 1а) која гласи:

"1а) парцелација;"

Члан 14.

У члану 45. став 3. у уводној реченици после речи: "садржи" додају се речи: "текстуални и графички део и дефинише".

Став 4. брише се.

Члан 15.

У члану 48. став 1. речи: "у сарадњи са Комисијом" бришу се.

Члан 16.

У члану 50. ст. 1 и 2. мењају се и гласе:

"Урбанистичке планове, под условима прописаним овим законом, може да израђује предузеће, односно друга организација, које оснује општина за обављање послова урбанистичког планирања, као и предузећа, односно друга правна лица, која су уписана у одговарајући регистар за обављање послова урбанистичког планирања и израде урбанистичких планова."

Досадашњи став 3. постаје став 2.

Члан 17.

У члану 52. став 3. речи: "у случају када није донет просторни план општине," бришу се.

У ставу 4. речи: "са свим примедбама и ставовима по свакој примедби" замењују се речима: "са прихваћеним примедбама и ставовима по примедбама".

Члан 18.

У члану 53. став 1. мења се и гласи:

"Пре подношења предлога урбанистичког плана органу надлежном за његово доношење, обавља се јавни увид путем

оглашавања у дневном и локалном листу. Јавни увид траје најмање 15 а најдуже 30 дана од дана оглашавања."

У ставу 3. речи: "са свим примедбама и ставовима по свакој примедби" замењују се речима: "са прихваћеним примедбама и ставовима по примедбама".

Члан 19.

У члану 54. после става 1. додаје се нови став 2. који гласи:

"На генерални план који се доноси за град, односно град Београд, пре објављивања, прибавља се сагласност министра надлежног за послове урбанизма, ради утврђивања усклађености тих планова са планским документима, овим законом и прописима донетим на основу закона."

Досадашњи ст. 2. и 3. постају ст. 3. и 4.

Члан 20.

У члану 57. став 3. тачка на крају замењује се запетом и додају се речи: "доказ о праву својине, односно закупа на грађевинском земљишту, односно праву својине на објекту, односно праву коришћења на неизграђеном грађевинском земљишту и решење из члана 84. овог закона."

Члан 21.

У члану 58. после става 2. додају се нови ст. 3. и 4. који гласе:

"За изградњу телекомуникационих објеката на подручју за које није предвиђена израда урбанистичког плана, односно за које није донет урбанистички план или урбанистичким планом није предвиђена изградња те врсте објеката, издаје се акт о урбанистичким условима у складу са условима

органа, односно организација надлежних за послове телекомуникација, у складу са законом.

Акт из става 3. овог члана садржи дефинисану позицију и трасу полагања телекомуникационог система датог на ажурираној катастарско-топографској подлози, допуњеној са снимљеним подземним катастром.”

Досадашњи став 3. постаје став 5.

Члан 22.

После члана 59. додаје се члан 59а који гласи:

”Члан 59а

Против акта о урбанистичким условима може се поднети приговор у року од 15 дана од дана његовог издавања.

По приговору одлучује решењем орган који је издао акт о урбанистичким условима.

Ако надлежни орган поводом поднетог захтева утврди да нема услова за издавање акта о урбанистичким условима, доноси решење којим се захтев одбија.

Против решења из ст. 2. и 3. овог члана може се изјавити жалба.”

Члан 23.

У члану 61. став 2. мења се и гласи:

”Урбанистички пројекат из става 1. овог члана израђује се на овереном катастарско-топографском плану као пројекат парцелације, односно као урбанистичко-архитектонско решење планиране изградње.

Пројекат парцелације садржи:

- 1) парцелацију са аналитично-геодетским елеметима;
- 2) дефинисане регулационе и нивелационе услове;
- 3) приказ прикључака на техничку инфраструктуру.

Урбанистичко-архитектонско решење планиране изградње садржи:

- 1) ситуациони приказ партерног решења и пејзажног уређења;
- 2) идејна архитектонска решења објеката;
- 3) приказ саобраћаја и комуналне инфраструктуре са прикључцима на спољну мрежу;
- 4) парцелацију и саобраћајна решења;
- 5) текстуални опис решења.”.

Досадашњи став 3. постаје став 5.

Члан 24.

У члану 64. став 1. после речи: ”власника” додаје се запета и речи: ”односно корисника”.

У ставу 2. после речи: ”власници” додаје се запета и речи: ”односно корисници”.

Члан 25.

У члану 65. став 2. после речи: ”власника” додаје се запета и речи: ”односно корисника”.

Члан 26.

У члану 66. став 2. после речи: ”власника” додаје се запета и речи: ”односно корисника”.

Члан 27.

У члану 84. после става 5. додаје се став 6. који гласи:

"Право коришћења из става 1. овог члана које је пренето на основу уговора из става 5. овог члана је у промету."

Члан 28.

У члану 89. став 4. тачка 6) речи: "градских система за водоснабдевање и каналисање отпадних вода, као и постројења за пречишћавање вода" замењују се речима: "система за водоснабдевање и каналисање отпадних вода у градовима и градским насељима преко 100.000 становника, постројења за припрему воде за пиће капацитета преко 40 л/с и постројења за пречишћавање отпадних вода у насељима преко 15.000 становника или капацитета преко 40 l/s".

У тачки 7) речи: "регулационих радова" замењују се речима: "водопривредних објекта".

Тачка 8) мења се и гласи:

"8) културних добара од изузетног значаја и објеката у њиховој заштићеној окolini и културних добара уписаных у Листу светске културне баштине, објеката у границама националног парка и објеката у границама заштите заштићеног природног добра од изузетног значаја (осим породичних стамбених објеката, пољопривредних и економских објеката, који се грађе у селима и насељима), у складу са законом;"

После тачке 9) додаје се тачка 9а) која гласи:

"9а) регионалних депонија за одлагање неопасног отпада за еквивалент становника преко 200.000;"

Тачка 12) мења се и гласи:

"12 лука и пристаништа, осим марина;"

У тачки 16) реч: "радова" замењује се речју: "грађевина".

Члан 29.

У члану 91. став 1. тачка 1) речи: "шест месеци" замењују се речима: "годину дана".

У тачки 2) реч: "усклађен" замењује се речима: "потврђен од стране надлежног органа да је урађен у складу".

Члан 30.

У члану 94. став 1. после речи: "одобрава;" додају се речи: "постојећем објекту који се руши ради изградње објекта за чију се изградњу издаје одобрење;"

Члан 31.

У члану 97. после става 8. додаје се став 9. који гласи:

"Пријаву из ст. 1, 4. и 7. као и пријаву за адаптацију породичних стамбених објеката, пољопривредних и економских објеката у границама националног парка и објеката у границама заштите заштићеног природног добра од изузетног значаја, потврђује општинска, односно градска управа."

Досадашњи став 9. постаје став 10.

Члан 32.

У члану 98. став 1. после речи у загради: "киосци, летње баште, покретне тезге и сл." додају се речи: "и пловећих постројења на водном земљишту".

Члан 33.

У члану 103. став 2. после тачке 7) додаје се тачка 7а) која гласи:

"7а) ситуациони план;"

Члан 34.

У члану 110. став 3. речи: "тач. 1)-10)" бришу се.

Члан 35.

У члану 114. став 2. после речи: "главни пројекат са" додају се речи: "потврдом органа надлежног за издавање одобрења за изградњу да је тај пројекат урађен у складу са одобрењем за изградњу,"

Члан 36.

У члану 117. после става 4. додаје се став 5. који гласи:

"Грађењем објекта за које одобрење за изградњу издаје општина, односно град, односно град Београд, спратности П+2 чија укупна површина не прелази 800 m² бруто површине, објекта мање сложених грађевинских конструкција распона до 12 m, локалних и некатегорисаних путева, унутрашњих инсталација водовода и канализације, грејања и климатизације, електро инсталација, унутрашњих гасних инсталација као и извођењем појединих грађевинско-занатских и инсталатерских радова и радова на унутрашњем уређењу објекта и уређењу терена, може да руководи и лице које има вишу школску спрему одговарајуће струке, односно смера, положен стручни испит и најмање пет година радног искуства."

У досадашњем ставу 5. који постаје став 6. речи: "вишом или" бришу се.

Члан 37.

У члану 118. став 6. тачка 5) после речи: "дневник" додаје се запета и речи: "грађевинску књигу"

Члан 38.

У члану 138. став 1. тачка 5) после речи: "закона" тачка се замењује запетом и додају речи: "односно да ли се промене стања у простору врше у складу са правилима и стандардима струке."

Члан 39.

У члану 140. став 1. тачка 9) после речи: "дневник" додаје се запета и речи: "грађевинску књигу" а после речи: "и" додаје се реч: "обезбеђује".

Члан 40.

У члану 147. после става 2. додаје се нови став 3. који гласи:

"Граду Београду поверава се решавање по жалби против првостепеног решења донетог у поступку инспекцијског надзора у области изградње објекта који се граде на територији града Београда у складу са овим законом.

Досадашњи став 3. постаје став 4.

Члан 41.

У члану 155. став 1. тачка 2) после речи: "дневник" додају се речи: "и грађевинску књигу".

Члан 42.

У члану 156. после тачке 5) додаје се тачка 5а) која гласи:

"5а) изда извод из урбанистичког плана, односно акт о урбанистичким условима противно овом закону и прописима донетим на основу овог закона (чл. 56. и 57);"

Члан 43.

Члан 163. брише се.

Члан 44.

Члан 164. брише се.

Члан 45.

У члану 169. став 3. речи: "до истека рока за доношење урбанистичког плана," замењују се речима: "до доношења урбанистичког плана на основу овог закона"

Члан 46.

У члану 170. став 2. брише се.

Члан 47.

Општина ће одредити грађевинско земљиште из члана 69. став 1. Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", број 47/03- у даљем тексту: Закон) за јавно грађевинско земљиште у року од годину дана од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 48.

Власник објекта изграђеног, односно реконструисаног без грађевинске дозволе до дана ступања на снагу Закона, дужан је да у року од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона пријави општинској, односно градској управи објекат чије је грађење, односно реконструкција завршена без грађевинске дозволе.

Уз пријаву из става 1. овог члана подноси се:

1) доказ о праву својине, односно закупа на грађевинском земљишту, односно праву својине на објекту, односно праву коришћења на неизграђеном грађевинском земљишту и решење из члана 84. Закона.

2) геодетски снимак са скицом парцеле, објектима и површином објекта.

По пријему пријаве из става 1. овог члана општинска, односно градска управа у року који не може бити дужи од 90 дана обавештава власника, односно инвеститора објекта о могућностима усклађивања објекта са урбанистичким планом, односно о условима за издавање одобрења за изградњу, односно о документацији коју је дужан да приложи уз захтев.

Члан 49.

Власник објекта изграђеног, односно реконструисаног без грађевинске дозволе, у року који не може бити дужи од 90 дана од дана пријема обавештења из члана 48. став 3. овог закона, уз захтев за издавање одобрења за изградњу прилаже нарочито:

1) пројекат изведеног објекта;

2) доказ о праву својине, односно закупа на грађевинском земљишту, односно праву својине на објекту, односно праву коришћења на неизграђеном грађевинском земљишту и решење из члана 84. овог закона;

3) доказ о уређивању међусобних односа са органом, односно организацијом која уређује грађевинско земљиште.

Кад општинска, односно градска управа утврди да објекат који се користи, односно објекат чија је изградња завршена без грађевинске дозволе, испуњава прописане услове за грађење и коришћење, одобрење за изградњу и употребну дозволу, орган надлежан за издавање одобрења за изградњу може издати једним решењем.

Министар надлежан за послове грађевинарства ближе прописује садржину и начин израде пројекта изведеног објекта, односно техничке документације из става 1.

овог члана, као и садржину и начин издавања одобрења за изградњу и употребне дозволе за објекте чија је изградња завршена без грађевинске дозволе.

Члан 50.

Ако власник објекта изграђеног, односно реконструисаног без грађевинске дозволе не пријави објекат односно не поднесе захтев за издавање одобрења за изградњу или не прибави одобрење за изградњу, грађевински инспектор ће донети решење о рушењу објекта, односно дела објекта ако решење није донето.

Члан 51.

Објекат који се користи за становање чије је грађење, односно реконструкција завршена без грађевинске дозволе до 13. маја 2003. године и који је његов власник пријавио општинској односно градској управи до 13. новембра 2003. године може, под прописаним условима, бити привремено, до издавања одобрења за изградњу, приклучен на електроенергетску, термоенергетску или телекомуникациону мрежу, водовод и канализацију.

Члан 52.

Привремена правила грађења примењиваће се до доношења урбанистичког плана на основу Закона а најдуже до истека рока од годину дана од дана ступања на снагу овог закона.

По истеку рока из става 1. овог члана привремена правила грађења престају да важе.

Члан 53.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије".

О БРАЗЛОЖЕЊЕ

I. УСТАВНИ ОСНОВ

Уставно-правни основ за доношење овог закона налази се у одредбама члана 72. став 1. тач. 4, 7, 8, 9. и 12. Устава Републике Србије којим је утврђено да Република Србија уређује и обезбеђује одређене односе у уређењу простора у границама јединствене територије Републике (систем планирања и уређења простора, систем обављања делатности јавне службе у планирању и уређењу простора, основне циљеве и правце организације и коришћења простора), својинске и облигационе односе и друге односе који су од интереса за Републику Србију у складу са Уставом.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Материја која је обухваћена овим законом и која се односи на планирање, грађевинско земљиште и изградњу објеката уређена је Законом о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", број 47/03), који је ступио на снагу 13. маја 2003. године. Садржина појединачних решења у поменутом закону, представљају у одређеној мери сметњу за његову примену, нарочито у прелазним и завршним одредбама и то у погледу прописаних рокова за доношење просторног и урбанистичког плана, као и легализације објекта чије је грађење, односно реконструкција завршена без грађевинске дозволе.

Полазећи од поменуте генералне оцене и од резултата претходне анализе поменутог закона у области планирања и уређења простора, и изградње објеката, оцењено је да доношењем овог закона треба да се створи законски основ за утврђивање реалних рокова за доношење просторног плана општине и урбанистичких планова као и за утврђивање њихове усклађености са законом и прописима донетим на основу закона и у вези с тим појача одговорност државних органа и служби. Учешће државе и државних органа у процесу

планирања и уређења простора примерено је потреби да врши надзор и контролу у овој области искључиво ради обезбеђења јавног интереса. Такође, овом законом прописују се примерени рокови за спровођење поступка легализације бесправно изграђених објеката.

III. ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

У члану 1. извршено је усаглашавање са прописима Европске уније у погледу дефиниције НУТС стандарда. Такође је проширена и дефиниција реконструкције и адаптације као и помоћног објекта за чију изградњу се не издаје одобрење за изградњу. Овим је обезбеђени једнаки услови за изградњу трансформаторских станица с обзиром да је на неким подручјима Републике основни дистрибутивни напон 20/0,4 кВ.

У чл. 2-7. усаглашене су одредбе овог закона са одредбама Закона о јавним агенцијама које се односе на органе Агенције, престанак рада надзорног одбора и преузимање његових послова од стране управног одбора Агенције.

У члану 8. поред усаглашавања са НУТС стандардима, предвиђено је и прибављање сагласности надлежног министра на просторни план општине и то пре његовог ступања на снагу. Актом којим се даје сагласност утврђује се да ли је тај план усклађен са просторским документима који морају међусобно бити усаглашени и у складу са Стратегијом просторног развоја Републике Србије. Применом одредби овог члана стварају се и услови за вођење неопходне евидентије донетих просторних планова општина у Републици, као и њихову контролу у погледу усклађености са законом и плановима вишег реда.

Чл. 9. предвиђено је да министарство надлежно за послове просторног планирања подноси Влади предлог одлуке о изради Стратегије просторног развоја Републике Србије, просторних планова подручја посебне

намене као и предлог одлуке о изради шеме просторног развоја. Овде се, наравно имала у виду и обавеза предлагача да се у припреми прописа и општег акта и предлога који доноси Влада, обавезно прибављају мишљења других министарстава и посебних организација кад материја која се уређује задире у њихов делокруг или је од интереса за њих.

Чланом 10. којим је преформулисан изменењен члан 27. став 1. Закона, дата је могућност општинама, односно градовима, на јасан и недвосмислен начин, да израду просторских докумената повере предузећу или организацији коју оснују као и другим предузећима, односно правним лицима која су регистрована за обављање послова просторног планирања и израде просторских докумената.

У члану 12. прописано је да надлежни министар, односно покрајински секретар именују једну трећину чланова комисије за планове с тим што је предвиђено и прибављање сагласности министра за именовање једне трећине чланова комисије за планове који се доносе на територији аутономне покрајине. Овим законским решењем отклањају се проблеми у вези са именовањима и разрешењима како појединачних чланова тако и комисије у целини.

Чл. 13. и 14. утврђено је да се планом детаљне регулације одређује, односно разрађује, поред осталог и парцелација с обзиром да је пракса у примени Закона показала да недостатак парцелације у многоме отежава спровођење плана. Такође се показало целисходним да програм за израду плана обавезно садржи и текстуални и графички део како је то и прописано у члану 11.овог закона.

У члану 15. прецизирана је надлежност општинске управе за припрему предлога одлуке о изради урбанистичког плана и програма за израду плана будући да се у овом случају ради о уско стручним пословима које перманентно обавља општине

ска управа, која је за свој рад одговорна надлежним општинским органима.

Чланом 16. којим је преформулисан изменењен члан 50. ст.1.и 2. Закона, дата је могућност општинама, односно градовима, такође на јасан и недвосмислен начин као и за израду планских докумената, да израду урбанистичких планова повере предузећу или организацији коју оснују као и другим предузећима, односно правним лицима која су регистрована за обављање послова урбанистичког планирања и изrade урбанистичких планова.

Чл. 17. и 18. презизније је уређена стручна контрола урбанистичког плана као и јавни увид, односно садржина извештаја о извршеном јавном увиду.

У чл 19. предвиђено је прибављање сагласности надлежног министра на генерални план који се доноси само за градове и то пре његовог ступања на снагу, односно пре објављивања. Актом којим се даје сагласност утврђује се да ли је тај план усклађен са планским документима који морају међусобно бити усаглашени, односно да ли је усклађен са Законом о планирању и изградњи и подзаконским актима.

Чланом 20. предвиђено је да се акт о урбанистичким условима издаје овлашћеном лицу, односно лицу које пружи одговарајући доказ о праву својине, праву коришћења или закупа на земљишту, односно објекту.

Чланом 21. уређено је издавање акта о урбанистичким условима за изградњу телекомуникационих објеката, као и његова садржина.

У члану 22. предвиђено је право пригора, односно право жалбе против акта о урбанистичким условима.

У члану 23. предвиђено је да се урбанистички пројекат израђује као пројекат парцелације или као урбанистичко-архитектонско решење.

Чл. 24, 25. и 26. предвиђена је могућност исправке граница суседних парцела, парцелација и препарцелација уз сагласност (поред власника) корисника тих парцела под предпоставком да се те парцеле користе у складу са законом.

Чланом 27. омогућен је промет права коришћења и оног земљишта које је ранији сопственик већ једном пренео на основу уговора који је оверен у складу са Законом.

Чланом 28. усаглашена је терминологија са важећим законима и прописима у области водопривреде, као и заштите културних добара чиме је омогућено доследније спровођење закона.

У члану 29. прописано је да да инвеститор уз захтев подноси, измену осталог, и извод из урбанистичког плана или акт о урбанистичким условима који није старији од годину дана, Овако датим решењем омогућено је инвеститору да у року од годину дана обезбеди израду идејног пројекта, потврду надлежног органа да је идејни пројекат урађен у складу са изводом, односно актом, прибављање одобрења за изградњу као и израду главног пројекта.

Чланом 30. допуњена је садржина одобрења за изградњу подацима о постојећем објекту који је неопходно порушити ради изградње новог објекта.

Чланом 31. проширен је круг објеката, односно врста објеката и извођење радова за које се не издаје одобрење за изградњу, односно који се граде на основу пријаве радова коју потврђује општина, односно град.

Чланом 32. дато је овлашћење општини да својим актом уређује постављање пловећих постројења на водном земљишту у складу са посебним прописима којима се ова материја уређује.

Чланом 33. допуњена је обавезна садржина главног пројекта а чланом 35. обавезна документација која се подноси уз пријаву почетка извођења радова, чиме се обезбеђује сигурност да је главни пројекат урађен у складу са идејним пројектом, односно одобрењем за изградњу.

Чланом 36. превиђена је могућност да и лице са вишом школском спремом може под прописаним условима руководити грађењем мање сложених објеката.

Чл. 37, 38. и 39. прописана је обавеза вођења грађевинске књиге, прецизирана су права и дужности урбанистичког инспектора у погледу промена стања у простору, односно да ли се те промене врше у складу са правилима и стандардима струке као и права и дужности грађевинског инспектора која има у вези са контролом извођача радова.

Чланом 40. извршено је усклађивање са чланом 95. Закона о планирању и изградњи у погледу надлежности града Београда, односно прецизније је утврђена надлежност решавања по жалби против првостепеног решења градских општина донетих у поступку инспекцијског надзора.

У члану 42. предвиђена је одговарајућа казна за службено лице које поступа супротно закону и подзаконским актима када је у питању издавање извода из урбанистичког плана или акта о урбанистичким условима.

Чл. 43. и 44. предвиђено је брисање чланова 163. и 164. Закона с обзиром да законско решење у погледу прописивања плаћања стоструке накнаде за коришћење

грађевинског земљишта, није дало очекиване резултате.

Чланом 45. којим се делимично мења члан 169. став 3. Закона, остављена је могућност општинама да до доношења урбанистичког плана на основу Закона о планирању и изградњи, издају акт о урбанистичким условима под прописаним условима.

У члану 46. предвиђено је да се одредбе члана 170. став 2. Закона о планирању и изградњи, бришу с обзиром да рокови за доношење урбанистичких планова нису били примерени и да велики број општина није био у могућности да те планове донесе у прописаном року.

Чланом 47. продужен је рок за одређивање грађевинског земљишта за јавно грађевинско земљиште с обзиром да је општинама рок дат у основном тексту закона (две године) истекао и да већина општина ову законску обавезу није извршила.

У члану 48. прописани су примерени рокови за легализацију објекта чије је грађење, односно реконструкција завршена без грађевинске дозволе, односно примерени рокови за давање обавештења о условима за издавање одобрења за изградњу и усклађености објекта са урбанистичким планом.

У члану 49. прецизирана је надлежност за издавање одобрења за изградњу и за употребну дозволу за бесправно изграђене објекте. Такође је овим чланом дато овлашћење министру да донесе одговарајући подзаконски акт о садржини техничке документације и одобрењу за изградњу за бесправно изграђене објекте.

У члану 50. отколоњена је нејасноћа у погледу надлежности грађевинског инспектора за доношење решења о рушењу објекта у случају да решење није донето.

У члану 51. предвиђена је могућност привременог прикључења бесправно изграђених стамбених објеката на техничку инфраструктуру и то само оних објеката који су изграђени до 13. маја 2003. године, односно до дана ступања на снагу Закона о планирању и изградњи.

Чланом 52. ограничава се важење привремених правила грађења и то до истека рока од годину дана од дана ступања на снагу овог закона.

IV. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА ПО ХИТНОМ ПОСТУПКУ

Одредбама члана 170. Закона о планирању и изградњи прописано је да је општина, односно град, односно град Београд дужна да донесе просторни план, односно урбанистички план у року од 18 месеци од дана ступања на снагу овог закона.

Према расположивим подацима, општине нису донеле потребне просторне и урбанистичке планове у прописаном року који је истекао 13. новембра 2004. године.

Важење привремених правила грађења овим нацртом закона је ограничено јер се у пракси показало да се планирање и уређење простора у Републици одвија углавном на основу привремених правила која немају својство урбанистичког плана. Ограничавам важења привремених правила грађења (годину дана од дана ступања на снагу овог закона) општинама је омогућено да у том додатном року донесу потребне урбанистичке планове.

Такође показало се, на основу прикупљених података, да поступци легализације објеката изграђених, односно реконструисаних без грађевинске дозволе ниси завршени у прописаним роковима те да је стога неопходно овим законом утврдити реалне рокове за спровођење поступка легализације бесправно изграђених објеката који се, саглас-

но закону морају ускладити са одговарајућим урбанистичким планом.

Имајући у виду наведено, стекли су се услови за доношење овог закона по хитном поступку којим се отклањају штетне последице по рад органа локалне самоуправе у области просторног и урбанистичког планирања, изградње објеката и спровођења поступка легализације бесправно изграђених објеката.

V. ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

За спровођење овог закона нису потребна посебна финансијска средства у буџету Републике Србије.

VI. АНАЛИЗА ЕФЕКАТА ЗАКОНА

Предложена законска решења обезбеђују учесницима (грађанима, привреди и др.) у процесу изградње објеката могућност пријављивања објеката изграђених без грађевинске дозволе надлежним органима а у циљу прибављања одобрења за изградњу, употребне дозволе и коначно уписа права власништва на тим објектима. Рок за подношење пријава бесправно изграђених објеката је примерен тако да се власницима ових објеката даје могућност да у року од шест месеци пријаве органу надлежном за издавање одобрења за изградњу бесправно изграђени објекат и у прописаним роковима поднесу захтев за издавање одобрења за изградњу ако то нису учинили у року прописаном у основном тексту сада важећег закона. Овим се обезбеђује равноправан третман свих учесника у бесправној градњи, односно власника бесправно изграђених објеката. Такође, овим законом стварају се и услови за вођење неопходне евиденције донетих просторних планова општина у Републици, као и њихову контролу у погледу усклађености са законом и

плановима вишег реда чиме се успоставља механизам заштите права грађана и у погледу целиснодности и законитости решења садржаних у просторним и генералним плановима градова.

Лицима са вишом школском спремом дата је овим законом могућност да руководе грађењем одређене врсте објеката чиме се стимулише појава нових радњи и других привредних субјеката за обављање послова грађења објеката.

Примена овог закона неће изазвати додатне трошкове грађанима и привреди.

У расправама и консултацијама као и поднетим иницијативама у току припреме овог закона са представницима министарства и посебних организација, појединачних општина и градова и АП Војводине заинтересоване стране су имале прилику да изнесу своје ставове који су у великој мери утицали на коначна решења у овом закону.

ПРЕГЛЕД ИЗВРШНИХ ПРОПИСА СА РОКОВИМА ЗА ЊИХОВО ДОНОШЕЊЕ

- Правилник о садржини и начину израде пројекта изведеног објекта, односно техничке документације за објекте изграђене, односно реконструисане без грађевинске дозволе, као и садржини и начину издавања одобрења за изградњу и употребне дозволе за објекте чија је изградња завршена без грађевинске дозволе.

Овај правилник, Министар за капиталне инвестиције донеће у року од 30 дана од данаступања на снагу Закона о изменама и допунама Закона о планирању и изградњи.

представљамо вам

АСОЦИЈАЦИЈА ПРОСТОРНИХ ПЛАНЕРА СРБИЈЕ

Др Дејан Филиповић

Aсоцијација просторних планера Србије је струковно удружење просторних планера и припадника других струка који се баве делатношћу просторног и урбанистичког планирања. Може се рећи да се Асоцијација протеклих година изборила за своје место на планерском небу Србије и формирала сопствени имих. Он се огледа, пре свега, у томе да су све активности реализоване готово без материјалних средстава, али са огромним ентузијазмом и духом људи који су на било који начин укључени у рад Асоцијације.

У циљу афирмације и остваривања интереса својих чланова Асоцијација успоставља везе и развија сарадњу са другим стручним и друштвеним организацијама, залажући се за унапређење односа и развој просторног и урбанистичког планирања, уређење и заштиту простора и унапређење животне средине.

КАКО ОРГАНИЗАЦИОНО ФУНКЦИОНИШЕМО....

Скупштина Асоцијације је највиши орган који управља радом Асоцијације и чине је сви чланови који су уписаны у Регистар чланова Асоцијације.

Председништво руководи радом Асоцијације и одлучује о питањима из своје надлежности, у складу са Статутом и другим актима Асоцијације и позитивним законским прописима. Председништво бира Скупштина и броји 15 чланова. Мандат траје четири године, а садашње Председништво (2004-2008.год) је у следећем саставу:

Председник: проф. др Дејан Филиповић,
Заменик председника: др Јасмина Ђорђевић,
Чланови: проф др Борислав Стојков, Драгослав Павловић, мр Велимир Шећеров, Мирослав Марић, Марко Перешић, Ивана Стефановић,

Зоран Радосављевић, мр Дејан С. Ђорђевић, мр Милан Пунишић, Милан Пејић, Драгана Дунчић, Мирјана Керебић и Томислав Спасенић.

Извештај о досадашњем раду Председништва са планом активности за наредни период може се пронаћи на њеб сајту Асоцијације.

Надзорни одбор врши преглед, анализу и оверу материјално-финансијског и другог пословања Асоцијације. Надзорни одбор бира Скупштина, има три члана и чини га: Дубравка Павловић, Маја Крга и Снежана Павловић.

Комисије. У циљу оперативног вођења и остваривања програмских задатака Асоцијације, координације са одговарајућим републичким и другим органима, ширег стручног и професионалног третмана гранских, секторских и других ужестручних области и питања, Асоцијација је формирала одговарајуће Комисије. Формирано је 5 комисија и изабрани координатори истих:

Комисија за законодавство - Ненад Крчум,
Комисија за информатику - мр Дејан С. Ђорђевић,

Комисија за унапређење струке - др Богдан Лукић,

Комисија за међународну сарадњу - др Јасмина Ђорђевић,

Комисија за маркетинг и пропаганду - Марија Невенић.

Детаљнији планови рада Комисија, за наредни период, могу се наћи на њеб сајту Асоцијације.

НЕШТО ИЗ СТАТУТА АППС.....

Асоцијација обједињује, усклађује, представља и заступа струковне, стручне и друштвене интересе чланова Асоцијације, залажући се за (члан 3):

1. хумане и научно засноване иницијативе у области урбанизације, просторног, урбаног и руралног развоја, уређења и заштите простора и унапређење животне средине;
2. развој и унапређење делатности просторног и урбанистичког планирања;
3. квалитетно образовање, оспособљавање и усавршавање стручњака за потребе развоја ових делатности;
4. висок стручни и професионални статус делатности просторног и урбанистичког планирања, и
5. јавну афирмацију и заштиту својих чланова, просторних планера, односно стручних институција које се баве делатношћу просторног и урбанистичког планирања.

Своје циљеве и задатке Асоцијација остварује (члан 11):

- организовањем стручних семинара, саветовања, симпозијума, предавања, дебата и дискусија о актуелним питањима од заједничког интереса у циљу размене мишљења, заузимањем јединствених ставова и доношењем одлука и закључака;
- организовањем стручних анализа, арбитража, размена мишљења и искустава својих чланова и других заинтересованих организација и органа и појединача о проблемима из области просторног и урбанистичког планирања, уређења и заштите простора и животне средине и предлагањем одговарајућих мера за унапређење у овим областима;
- организовањем пленарних и других седница органа Асоцијације о стручним, програмским, статусним и организационим питањима од интереса за чланове и рад Асоцијације;
- сарадњом са одговарајућим републичким и другим органима и организацијама на утврђивању и спровођењу политике

урбанизације, планирања и уређења простора;

- делегирањем својих чланова у одговарајуће органе и радна тела републичких и других органа и организација, и активним учешћем у раду органа и радних тела која разматрају питања из ове области;
- активном сарадњом са институцијама од значаја за развој делатности просторног и урбанистичког планирања;
- објављивањем, или учешћем у објављивању стручних и научних публикација, билтена и других информација од значаја за развој делатности, афирмацију струке и деловање и афирмацију чланова Асоцијације, у класичном облику или посредством електронских медија;
- јавним осудама деловања својих чланова и других организација и органа, које је у супротности са позитивним основама делатности и струке, односно у супротности са програмским основама, правилима и циљевима Асоцијације просторних планера; и
- предузимањем других мера које доприносе извршењу циљева, задатака, програма и плана рада Асоцијације и остваривању интереса чланова Асоцијације.

У складу са одредбама Статута, Асоцијација обавештава јавност о свом раду преко информативних билтена Асоцијације, посредством електронских медија, преко стручних часописа и публикација, давањем информација штампи и другим средствима јавног информисања, одржавањем стручних и научних скупова, саветовања, симпозијума и стварањем других услова за упознавање јавности са радом Асоцијације (члан 49).

МАЛО ИЗ ИСТОРИЈАТА.....

Доношењем Просторног плана Републике Србије и Закона о Просторном плану (1996.), просторно планирање је добило озбиљан темељ на коме може да се развија

као струка. Тада је констатовано да би формирањем струковне организације био обезбеђен и предуслов за легитиман и организован рад на афирмацији професионалних интереса и стручног и професионалног статуса просторних планера.

Полазећи од језgra Организационог одбора "Прославе 20. година просторног планирања у Србији" 1997. године, годину дана касније подржано акламацијом изабрано је прво Председништво АППС. За председника је изабран Братислав Милетић а потпредседника проф. др Бранислав Дерић. Кренуло се у почетне кораке регистрације, установљења и популаризације Асоцијације, да би се исти тренд наставио и у мандату нових органа управе АППС изабраних 2000. год.

Наиме, Асоцијација просторних планера Србије званично је формирана на Оснивачкој скупштини дана 15.11.2000.године у Београду, као струковна организација у оквиру Удружења урбаниста Србије. Овоме је претходило усвајање Статута АППС на Скупштини Удружења урбаниста Србије (председник УУС је тада био проф. др Борислав Стојков) одржаној 15.10.1999. године у Великој Плани. На оснивачкој Скупштини АППС, у просторијама Географског факултета, за председника је изабран Велимир Шећеров а за заменика председника Драгослав Павловић.

На ванредној Скупштини АППС која је одржана 30.01.2004.године, након иницијативе тадашњег Председништва и иссрпне расправе, већином гласова је одлучено да АППС иступи из Удружења урбаниста Србије и настави са самосталним радом, остављајући могућност за друге облике сарадње и удруживања.

ДОСАДАШЊЕ АКТИВНОСТИ.....

Направили смо коректну сарадњу са свим чиниоцима у делатности просторног и урбанистичког планирања у Србији и у инос-

транству (Инжењерска комора, Републичка агенција за просторно планирање, министарства, планерске институције и др.), дефинисали односе са осталим удружењима (Удружење урбаниста Србије и др.) и отворили могућност за даљи развој ових односа. Организовали смо, до сада:

- Округли сто: "Перспективе просторног планирања у Србији" одржан у Београду априла 2000.год
- Научно-стручни скуп: "Локална самоуправа у планирању и уређењу простора и насеља", одржан на Златибору маја 2001.год
- Научно-стручни скуп: "Планска и нормативна заштита простора и животне средине", одржан на Палићу новембра 2001.год
- Научно-стручни скуп: "Београд и његов регион", одржан у Обречовцу јуна 2003.године
- Научно-стручни скуп: "Планска и нормативна заштита простора и животне средине", одржан на Палићу октобра 2003.год
- Научно-стручни скуп: "Локална самоуправа у планирању и уређењу простора и насеља", одржан на Златибору маја 2004.год
- Округли сто: "Просторно планирање у Србији у новим условима" одржан у Београду октобра 2004.год
- Научно-стручни скуп: "Планска и нормативна заштита простора и животне средине", одржан на Палићу априла 2005.год

Остварен је активни рад чланова АППС преко учешћа у раду Комисија Министарства за капиталне инвестиције и Републичке агенције за просторно планирање (Комисије за стручну контролу планова, Законодавна комисија, и др).

ПЛНОВИ ЗА НАРЕДНИ ПЕРИОД.....

Планови за наредни период су велики, али мора се бити и реалан. Због тога ће се овом приликом дати преглед планираних активности у наредне две године (2006-2007), односно докле траје мандат садашњем Председништву АППС.

- Наставак досадашње сарадње са свим релевантним институцијама из ове области и активно учешће по свим питањима везаних за просторно планирање;
- Организација стручног скупа "Планирање, уређење и заштита бањских и климатских места у Србији", април 2006.године у Бањи Ковиљачи;
- Да се следеће године одштампа 200. чланска карта Асоцијације;
- Редовно одржавање и ажурирање њеб презентације АППС;
- Покретање иницијативе за публиковање монографије "30 година просторног планирања у Србији" поводом јубијела који се обележава 2007.године. Активно учешће у организацији прославе јубилеја;
- Организација традиционалног, четвртог по реду, научно-стручног скупа на Палићу "Планска и нормативна заштита простора и животне средине", пролеће 2007. године;
- Формирање библиотеке Асоцијације просторних планера Србије;
- Организација јавних предавања по позиву еминентних стручњака и експерата из појединих области;
- Оснивање Секције студената просторног планирања, у циљу оспособљавања нових стручних кадрова и ширења и него-вања позитивних основа за развој делатности међу студентима чија је професионална оријентација усмерена на просторно планирање.

Пратећи актуелна дешавања у струци АППС ће свој План рада прилагодити датом тренутку, на време обавестити све заинтересоване и тражити консултације од целокупног чланства.

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ.....

Издавачка делатност је област где Асоцијација даје свој пуни допринос унапређењу струке. Асоцијација публикује зборнике радова са научно-стручних скупова које организује (7 књига), издаје стручни часопис "Планер" и штампа информативно гласило АППС "Билтен". Поред наведеног, чланови Асоцијације учествују у приређивању разних и многобројних публикација у оквиру институција где су запослени. До сада, Асоцијација је публиковала:

- Часопис "ПЛАНЕР" бр.1/2005; Планирано је да часопис излази два пута годишње.
- Информативно гласило "БИЛТЕН" бр.1/2004
- Информативно гласило "БИЛТЕН" бр.2/2005
- Зборник радова "Локална самоуправа у планирању и уређењу простора и насеља" (2001)
- Зборник радова "Планска и нормативна заштита простора и животне средине" (2001)
- Зборник радова "Београд и његов регион" (2003)
- Зборник радова "Планска и нормативна заштита простора и животне средине" (2003)
- Зборник радова "Локална самоуправа у планирању и уређењу простора и насеља" (2004)
- Монографија "Планирање развоја локалне заједнице" (2004)
- Зборник радова "Планска и нормативна заштита простора и животне средине" (2005)

ЧЛАНСТВО.....

Асоцијација просторних планера Србије закључно са 01.10.2005.године има 186 верификованих чланова.

НАГРАДЕ.....

Aсоцијација просторних планера Србије установила је четири врсте награда и признања која се додељују на основу "Правилника о критеријумима за доделу награда АППС".

Награде су:

- Награда за животно дело
- Плакета за дугогодишњи рад и допринос струци (за појединце)
- Повеља за дугогодишњи рад и афирмацију струке (за институције)
- Годишња награда за афирмисање и унапређење струке

Детаљније информације, сугестије, питања, учлањење и сл.....www.apps.org.yu

автор текста је Др. Дејан Филиповић, ванредни професор на Географском факултету у Београду и председник Асоцијација просторних планера Србије

КАКО ДО ПОЛОЖЕНОГ СТРУЧНОГ ИСПИТА У ИНЖЕЊЕРСКОЈ КОМОРИ СРБИЈЕ

Инжењерска комора Србије, на основу Закона о планирању и изградњи којим је и основана, преко матичних секција издаје лиценце за одговорне планере, одговорне урбанисте, одговорне пројектанте и одговорне извођаче радова. Лиценцу може да стекне лице са високом стручном спремом одговарајуће струке, односно смера, положеним стручним испитом и најмање 3 године радног искуства, за пројектанте и извођаче радова, односно најмање 5 година за планере и урбанисте. Један од предуслова за стицање лиценце одговорног планера на основу које се стиче право руковођења израдом просторних планова је положен стручни испит. Циљ полагања стручног испита за просторне планере је добро познавање и примена законске и подзаконске регулативе која је у директној вези са Законом о планирању и изградњи, али и осталих закона и подзаконских аката који су у вези са активностима просторног планирања.

Доношењем Правилника о условима, програму и начину полагања стручног испита за просторног планера и урбанисту (Сл.гласник РС 121/2003) утврђени су услови, начин и програм полагања стручног испита.

Стручни испит за просторног планера и урбанисту полажу лица са завршеним - географским факултетом - смер просторно планирање, архитектонским, грађевинским, саобраћајним или шумарским факултетом - смер пејзажне архитектуре и другим техничким факултетом, који имају најмање две године радног искуства на пословима израде планских докумената и стручне резултате у обављању тих послова.

Стручни испит се полаже пред комисијом коју образује министар надлежан за послове урбанизма и грађевинарства.

Административно-стручне и техничке послове везане за полагање стручног испита обавља Инжењерска комора Србије, а трошкове полагања сноси лице које полаже стручни испит или предузете, односно друго правно лице у коме је кандидат запослен.

Писмену пријаву за полагање стручног испита кандидат подноси Инжењерској комори Србије, на обрасцу који се налази на званичном сајту Инжењерске коморе (њњњ.ингкомора.орг.цп) и уз пријаву прилаже одговарајућу документацију.

Стручни испит се састоји се из општег и посебног дела.

Општи део стручног испита полаже се према јединственом програму за просторне планере и урбанисте и обухвата проверу познавања:

- основа уставног уређења,
- локалне самоуправе,
- радних односа и
- општег управног поступка.

и следеће градиво:

- 1) уставно уређење - основи уставног уређења државне заједнице Србија и Црна Гора и Републике Србије; слободе, права и дужности человека и грађанина; надлежност државне заједнице Србија и Црна Гора и Републике Србије; државни органи државне заједнице СиЦГ и РС; економско и социјално уређење; територијална организација Републике Србије - локална самоуправа; уставност и законитост - уставни судови;
- 2) радни односи - заснивање радног односа; уговор о раду, радно време, одмори и одсуства; зараде и накнаде; заштита права запослених; одговорност запослених; престанак радног односа; колективни уговори;

3) управни поступак - начела управног поступка; доказивање у управном поступку; решење; жалба и поступање по жалби; коначно, извршно и правоснажно решење; извршење решења.

Комисија се састоји од 3 члана од којих је један правник. Тај члан Комисије је у овом делу испита доминантан, што упућује на чињеницу да кандидат треба озбиљно да припреми наведену проблематику.

Посебни део стручног испита обухвата:

1. писмени део испита:

- израда писменог стручног рада који садрзи документацију коју је кандидат израдио у оквиру послова које је обављао, односно у чијој изради је учествовао или коју је израдио по теми задатој од стране комисије за положање стручног испита. У случају да кандидат већ има одређено искуство у пракси (обично више од 10 година уз нпр. руковођење просторним плановима, значајно учешће у току израде одређеног планског акта документованог списком у радном тиму итд.) Комисија сматра да писмени део испита није потребан.

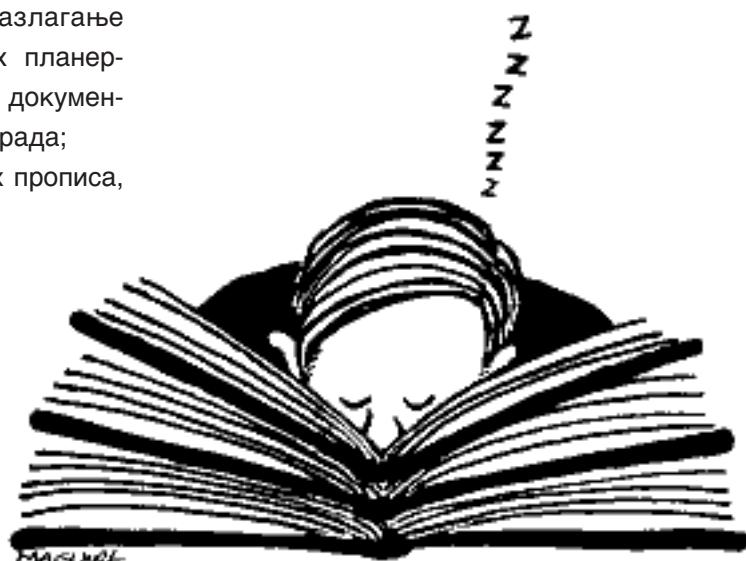
2. усмени део испита:

- одбрана стручног рада - презентација, објашњење и стручно образлагање методолошких, техничких и других планирских решења садржаних у планским документима који су били предмет стручног рада;
- провера познавања закона и других прописа,

као и стандарда и норматива који се односе на просторно и урбанистичко планирање и израду планских докумената и урбанистичких планова, као и закона и других прописа којима су уређена питања заштите животне средине, заштите и коришћења природних и културних добара и коришћење грађевинског земљишта.

Посебни део стручног испита обухвата следеће градиво:

- 1) планирање (простора Републике, региона и општине као и подручја посебне намене, односно урбанистичко планирање градова и насеља);
- 2) спровођење (израда планских докумената и начин њихове примене, методолошке и техничке карактеристике планског уређења простора);
- 3) заштита природне и животне средине и заштита и коришћење добара од општег интереса.

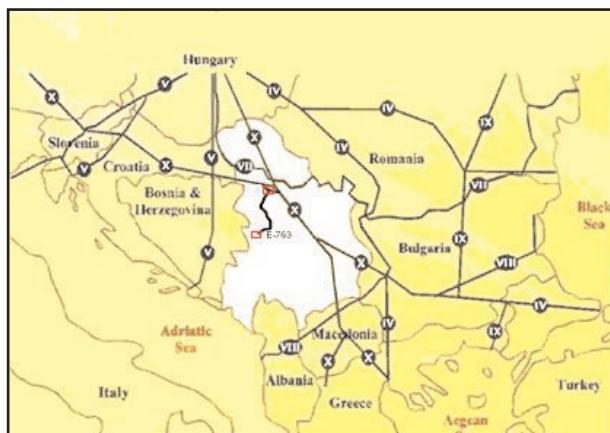

ПРОСТОРНИ ПЛАН ИНФРАСТРУКТУРНОГ КОРИДОРА БЕОГРАД - ЈУЖНИ ЈАДРАН, деонице Београд - Пожега

Марко Перишић

Pеализација (и функционисање пуним капацитетом) овог пре свега саобраћајног, у ужем смислу друмског коридора, у значајној мери утиче на комплетирање мреже постојећих и планираних Е и М путева.

У оквиру мреже међународних, односно Е путева, коридор путног правца Београд - Јужни Јадран, појављује се као везни пут Е-763, а на једном крајем делу поклапа се и са путем Е-761. На територији Црне Горе укључује се у основни правац Е путева, преко којих се остварују везе са Италијом.

Слика 1. Међународни коридори у окружењу

Инфраструктурни коридор Београд - Јужни Јадра, представља могућност квалитетнијег повезивања саобраћајног коридора X (Салзбург - Загреб - Београд - Ниш - Скопље - Солун) и његовог крака Xb (Будимпешта - Нови Сад - Београд) са Јадранским приобаљем, односно луком Бар као значајним робно-транспортним центром.

Предуслов успешне интеграције простора и његове повезаности, како географске тако и друштвено-економске, је развијена мрежа друмских саобраћајница. Интеграциони процеси, на нивоу држава, подразумевају осавре-

мењивање и употребљавање делова ауто-путских праваца на територији Србије и Црне Горе. Тиме се стварају предуслови за неометано учествовање државе у међународној размени робе, пословних и туристичких путовања.

Унутар државна интеграција простора, реализацијом планираног путног правца Београд - Пожега (у дужини од око 150km), подразумева знатно бољу услугу токовима људи и роба који се тренутно одвијају мрежом магистралних путева.

Стратешким опредељењима Министарства за капиталне инвестиције и Владе Републике Србије, изградња инфраструктурног коридора (аутопутског правца) Београд - Јужни Јадран, сврстана је у категорију пројекта од приоритетног значаја за развој Србије (евентуално и СЦГ). Носилац изrade плана је Републичка Агенција за просторно планирање, која је уједно инвеститор, заједно са Републичком Дирекцијом за путеве. Израда планске документације поверена је Саобраћајном Институту ЦИП. Ужи радни тим чини група за просторно и урбанистичко планирање, а руководилац изrade је Анђелка Туфегхић дипл.пр.планер.

Стратегија развоја подручја инфраструктурног коридора Београд - Јужни јадран, као прва фаза изrade Плана, усвојена је од стране Комисије за просторне планове, при Агенцији за просторно планирање. У току је узрада радне верзије Предлога плана.

Како члан тима који је израђивао Стратегију сусрео сам се са неколико проблема, можемо их назвати и околностима, за које мислим да су вредне помена у овом прилогу.

У изради овог Плана у потпуности је поштована процедура о фазама изrade просторних

Планова, коју прописује важећи закон. Ту наилазимо на први проблем. Садржај Стратегије ниједним постојећим законским или подзаконским документом није у потпуности јасно дефинисан (да ли уопште може да се у оквиру скученог простора дефинише, обзиром на различитост проблематике коју Планови обрађују?). Равнотешност у тумачењу садржаја Стратегије, дефинисаног законом и правилником, јасно се очитава у примедбама чланова комисије (дијаметрално супротстављени ставови), пре свега по питању детаљности и приказивања аналитичких података у оквиру Стратегије, као и у нивоу приказивања елементата које Стратегија у сваком случају треба да садржи. Ако је обрађивач зарад задовољења те форме принуђен да у Стратегију уноси паушалне податке са великим распоном могуће грешке, онда то уопште није добро. Мислим да недостаје јасно упутство о садржини Стратегије, израђено од стране неког од "старијих" и искуснијих колега, које би у великој мери помогло обрађивачима, нарочито у изради Планова подручја посебне намене.

Следећи проблем представља веома тежак пут до добијања тачних података од стране Јавних предузећа (свака част изузецима). Да ли је за то крила транзиција, приватизација, тренутно преструктуирање или супротстављени ставови појединачних сектора о програмима развоја?

Карактеристика овог Плана и самог пројекта изградње је концесиона финансирање. Наиме, опредељења Владе и Скупштине Републике Србије је да се од могућих начина финансирања (постоји неколико) изабере финансирање концесијама (постоји неколико облика) и након тога приступи закључивању уговора (постоји неколико модела) са концесионаром.

Значајну дилему при изради Стратегије за овај коридор представљало је опредељивање између предложених варијанти изласка (уласка) аутопута из Београда. Варијанта проласка аутопута левом обалом Саве, постоји као

решење у РППАП Београда и у ГП Београда, ова варијанта је такође предвиђена Просторним Планом Републике Србије и појављује се у Плану инфраструктурног коридора Београд - Ниш и Регионалном просторном плану подручја Колубарског округа погођеног земљотресом (у овом плану приказана су оба варијантна решења). Варијанта проласка аутопута десном обалом дефинисана је и усвојена (уз закључак да је потребно испитати и леву обалу Саве) Генералним пројектом инфраструктурног коридора (1999 год.), а и у образложењима у Просторном Плану Републике Србије, везаним за даљи развој инфраструктуре и избор варијанти, може се наћи основа за предлог оваквог планског решења.

Након низа супротстављених ставова чланова Комисије (замислите само незахвалну улогу обрађивача) и изнетих аргумента за и против једне и друге варијанте, дошло се до решења? У закључку Стратегије упоређен је ниво израђене техничке документације (значајно је већи за десну обалу Саве) и приказани недостаци у том погледу (пре свега квалитетно испитивање леве обале) уз идеју да се коначни избор варијанте дефинише кроз радну верзију Предлога плана. Поставља се питање да ли је то у складу са постојећим, стандардним, уобичајеним садржајем Стратегије и њеним задатком? Није. Да ли Стратегија мора јасно да дефинише избор варијанте? Мора. Мишљења сам да је у оваквим ситуацијама (када не постоји усклађен ниво података који би омогућили адекватно вредновање варијанти) много важније истражати на даљем истраживању, него донети исхитрену одлуку, макар при томе довели у питање задатак и сврху израде Стратегије. Дакле, да ли је важнија суштина или форма? Наравно суштина.

Једноставније речено, сматрам да се у одређеним околностима избор коначног решења може дефинисати у току израде радне верзије Предлога плана.

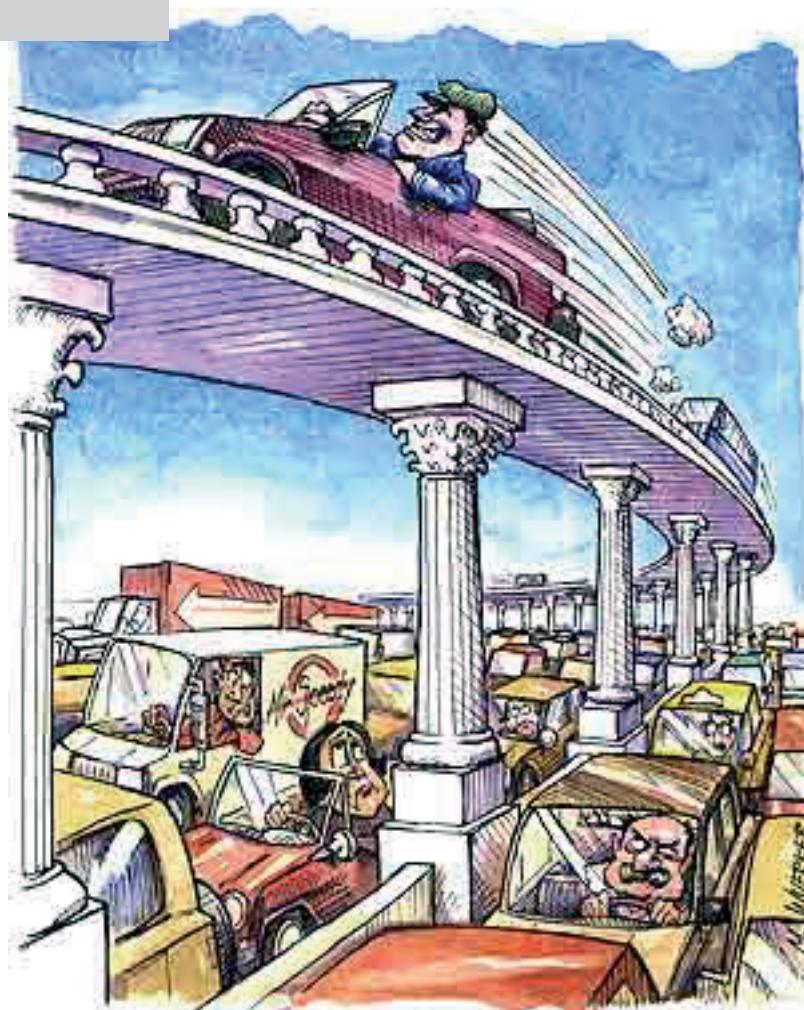
планер

И на самом kraју остају дилеме о даљој судбини коридора Београд - Јужни Јадран. Да ли је то стварно инвестиција од приоритетног значаја за развој Србије? Када ће бити извршен избор варијанте даље трасе (преко Ивањице или преко Ужица)? Да ли је Црна Гора заиста заинтересована за реализацију овог пројекта? Да ли ће се наћи концесионар заинтересован за аутопут Београд - Пожега (мислим, шта ће да ради просечни корисник из Европе у Пожеги, куда ће даље !?)?

Мишљења сам је одговор на ова питања садржан у аргументу да је боље имати иницијативу и покретати развојне пројекте (уз искрену самокритичност и могућност исправки у току рада) него седети скрштених руку и гледати окружење како напредује, могуће је да нисам у праву, просудите сами.

Аутор је дипломирани просторни планер, запослен у Саобраћајном институту ЦИП, Београд

14.11.2005. Београд

информације

ПЛНОВИ У ИЗРАДИ

У току је израда следећих планских докумената у Републици Србији:

- 1.Просторни план подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена
- 2.Просторни план подручја експлоатације Костолачко-Ковинског лигнитског басена
- 3.Просторни план подручја посебне намене Националног парка "Копаоник"
- 4.Просторни план сливног подручја акумулације "Ровни"
- 5.Просторни план подручја посебне намене Парка природе "Голија"
- 6.Просторни план подручја посебне намене "Делиблатске пешчаре"
- 7.Просторни план подручја посебне намене "Обедске баре"
- 8.Просторни план подручја посебне намене слива акумулације "Бован"

9.Просторни план подручја посебне намене туристичке регије и Парка природе "Стара планина"

10.Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора Београд-Јужни Јадран (деоница Београд-Пожега)

У току је припрема програма за израду следећих планских докумената:

- 11.Просторни план подручја посебне намене Националног парка "Тара"
- 12.Регионални просторни план Јужног Поморавља (Пчињски и Јабланички округ)
- 13.Просторни план подручја посебне намене сливног подручја акумулације "Кључ"
- 14.Просторни план подручја посебне намене "Горња Тиса"

информације

АМАНДМАНИ НА ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

**АМАНДМАНИ
ИЗВРШНОГ ОДБОРА МАТИЧНЕ СЕКЦИЈЕ
ПЛАНЕРА ИНЖЕЊЕРСКЕ КОМОРЕ
СРБИЈЕ
НА ПРЕДЛОГ ЗАКОНА
О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О
ПЛАНИРАЊУ И ИЗГРАДЊИ**

Амандман I

Члан 8. став 2. брише се.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Инструмент контроле усклађености просторног плана општине са Законом о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", број 47/03) (у даљем тексту: Закон) и планским документима

(када није донет регионални просторни план) од стране надлежног министарства, већ је обезбеђен у члану 29. став 6. Закона, који је дефинисао надлежност комисије коју образује министар надлежан за послове просторног планирања.

Инструмент контроле усклађености просторног плана општине са Законом и прописима донетим на основу закона, обезбеђен је и у члану 138. став 1. тачка 2) Закона, којим је дефинисана надлежност урбанистичког инспектора да проверава да ли је план донет у складу са законом и прописима донетим на основу закона.

Увид у поступак израде, контроле и доношења просторног плана општине надлежно министарство обавља и преко комисије за планове, односно оних чланова комисије за планове које је предложило у складу са чланом 34. став 2. Закона.

Планирање и уређење простора и доношење просторног плана општине је у складу са Законом искључиво у надлежности локалне самоуправе (што је један од резултата децентрализације која је у велико спроведена у свим европским државама). Дефинисање обавезе давања сагласности на просторни план општине од стране министра надлежног за послове просторног планирања би представљало поновно централизовање система планирања, што је истовремено у супротности са свим европским документима из области просторног планирања.

Термин "сагласност" је обавезујућег карактера, те се због тога она може прибављати само пре доношења планског документа. Није могуће прибављати сагласност после доношења, а пре објављивања планског документа, јер тада она нема и не може имати обавезујући значај.

Амандман II

Члан 9. брише се.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Предложене измене члана 24. став 2. Закона немају правни значај и суштински не мењају надлежност Агенције (припрема Програма израде Стратегије просторног развоја Републике Србије и припрема, координација и предлагање Стратегије). Недостатак правног значаја се огледа у чињеници да је чланом 42. став 4. Пословника Владе Републике Србије ("Службени гласник РС", бр. 6/02, 12/02, 41/02 и 99/03) дефинисано да организације као што је Агенција материјале које Влада разматра достављају надлежном министарству које једино може да их директно доставља Влади на

разматрање и доношење. Тиме је инструмент који се жели дефинисати наведеним изменама већ обезбеђен и односи се на све државне органе и организације. У складу са чланом 24. став 2. Закона Агенција само предлаже материјале, док их надлежно министарство доставља Влади са захтевом за разматрање и доношење.

Предложене измене члана 24. став 3. су у супротности са чланом 18. став 2. и 3. Закона којима је дефинисано да шеме просторног развоја припремају надлежна министарства, као и да их предлажу Влади Републике Србије за доношење, уз прибављено мишљење Агенције. У складу са тим, одлуку о изради планског документа може предлагати само министарство које је надлежно за његову израду, односно није могуће да министарство надлежно за послове просторног планирања предлаже одлуку о изради шеме просторног развоја, која је у надлежности другог министарства.

Обавеза прибављања мишљења појединих министарстава на документе које доноси Влада Републике Србије дефинисана је чланом 30. став 1. и 2. Пословника Владе Републике Србије. Одредбе члана 24. став 3. Закона којима је дефинисано да Агенција даје мишљење на предлог одлуке о изради шеме просторног развоја је потребно задржати, како би се створили услови да се израда Стратегије просторног развоја Републике Србије (надлежна Агенција) усагласи са израдом одговарајуће шеме просторног развоја (надлежно одговарајуће министарство).

Амандман III

Члан 10. брише се.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Предложене измене члана 27. став 1. Закона нису прихватљиве, због тога што на основу постојећих одредби члана 27. став 1. Закона, којима је дефинисано да планска документа може

да израђује свако предузеће и правно лице које је уписано у одговарајући регистар за обављање послова просторног планирања, планске документе може да израђује свако предузеће и организација коју оснује општина. Тиме су предложене одредбе већ садржане у постојећем ставу 1., који нема потребе мењати и допуњавати.

Амандман IV

Члан 11. брише се.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Предложене измене члана 29. став 4. Закона су у супротности са чланом 8. став 1. тачка 4) Закона, којим је дефинисано да је Агенција надлежна да обавља послове стручне контроле просторног плана подручја посебне намене и регионалног просторног плана.

Предложене измене члана 29. став 4. Закона су у супротности са чланом 12. став 1. тачка 7) Статута Агенције ("Службени гласник РС", број 96/03), којим је дефинисано да је делатност Агенције да обавља послове стручне контроле и јавног увида просторних планова подручја посебне намене и регионалних просторних планова.

Предложене измене члана 29. став 4. Закона су у супротности са чланом 34. став 2. Правилника о садржини и изради планских докумената ("Службени гласник РС", број 60/03), којим је дефинисано да Агенција за потребе стручне контроле и јавног увида образује одговарајућу комисију.

Предложене измене члана 29. став 4. Закона су у супротности са бројним одредбама Закона о јавним агенцијама ("Службени гласник РС", број 18/05), и то:

- члана 1. став 1. којим је дефинисано да је јавна агенција организација која се оснива за развојне, стручне и регулаторне послове од општег интереса;

- члана 4. став 1. и 2. којим је дефинисано да је јавна агенција самостална у свом раду, као и да Влада не може усмеравати рад јавне агенције нити га усклађивати са радом органа државне управе;
- члана 36. став 1. којим је дефинисано да јавна агенција врши развојне и стручне послове сагласно сврси свог оснивања (обезбеђивање услова за ефикасно спровођење и унапређивање политике планирања и уређења простора у Републици Србији).

Предложене измене члана 29. став 4. Закона су у супротности са сврхом постојања и рада Агенције, и представљају само вид њеног развлашћивања. Агенција располаже средствима из буџета РС (која у складу са финансијским планом користи за израду просторних планова), припрема тендере и уговара израду просторних планова у складу са Законом о јавним набавкама, обавља стручну контролу и стара се о излагању просторних планова на јавни увид и по спроведеној процедуре предлаже их за доношење Влади Републике Србије. Уколико Агенција не би била надлежна за обављање стручне контроле просторних планова, њен рад би се односио само на организацију послова на изради просторних планова, која би се обављала потпуно изван сваке контроле од стране Агенције.

У Београду, 25.11.2005. год.

ПРЕДСЕДНИК

Извршног одбора Матичне секције планера

Инжењерске коморе Србије

Проф. др Дејан Ђорђевић, д.п.п.

ПРЕДСЕДНИК

Инжењерске коморе Србије

Милан Вуковић, дипл.инж.грађ.

УВОД У ТЕОРИЈУ ПЛАНИРАЊА

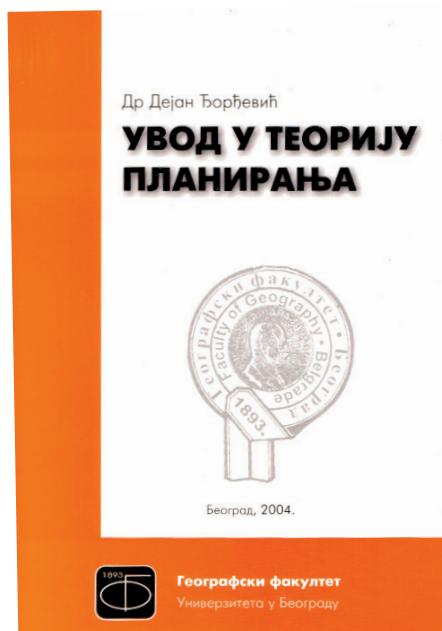
Класични уџбеници који са успехом и у потпуности систематизују сложен корпус теоријских знања у једној научној дисциплини су ретки, а они успешни још су ређи. Када је у питању интердисциплинарна материја као што је просторно планирање, такав подухват представља несразмерно већи изазов, као што је то аутор сличковито презентовао у уводној скици приказујући корене и генезу савремене теорије планирања. Због тога другачији, мање формалан приступ који је др Дејан Ђорђевић употребио, инсистирајући на актуелним и у овом тренутку најважнијим аспектима којима се теорија планирања бави представља легитиман начин да се студенти уведу у ову сложену материју. Стога сматрамо да је наслов књиге сагласан и садржају и намери аутора - да издвоји актуелна и тежишна питања и проблеме уместо да тежи пуној систематизацији градива које је једном књигом, а посебно ухбеником тешко и обухватити.

Садржај књиге је систематизован у 7 основних поглавља - Домен теорије планирања, Два века теорије планирања, Латитуду планера, Статус и коришћење знања, Статус и коришћење етике, Обликовање и критичне методолошке тачке процеса планирања, Перспективе (теорије) планирања, којима претходи кратак предговор и опширнији, врло експликативан увод. На крају књиге се налази веома опширан списак консултоване литературе, односно литературе која се препоручује за даље читање.

Теорија планирања је, попут многих других теорија, сувопарна и чак и професионалцима тешко разумљиво и пријемчиво штivo. Демистификација теорије и теоретичара је, посебно имајући у виду потенцијалне кориснике књиге, неопходан али и тежак, изазован подухват. Отуда је потребно похвалити стил писања ухбеника, којим су замршени теоријс-

ки постулати, парадигме и концепти приказани потенцијалним читаоцима на један упечатљив начин, једноставним и убедљивим језиком уз обилато коришћење метафора и алегорија. Аутор је заправо успео да избегне класичну грешку многих писаца теорије планирања - интелектуално дистанцирање од праксе. Тиме је постигнута разумљивост, што издавамо као посебну одлику рукописа који је, колико нам је познато, први ове врсте на нашем језику. Уз очекивање да је само први у низу сличних, остаје нам да књигу препоручимо пажњи студената и других читалаца као надасве инспиративан текст.

приказ књиге написао Др Дејан Филиоповић, ванредни професор на Географском факултету Универзитета у Београду

автор: др Дејан Ђорђевић
издавач: Географски факултет Универзитета у Београду, Београд, 2004, 1-113, ISBN 86-82657-39-2

приказ часописа

ПРОСТОР - Часопис студената просторног планирања

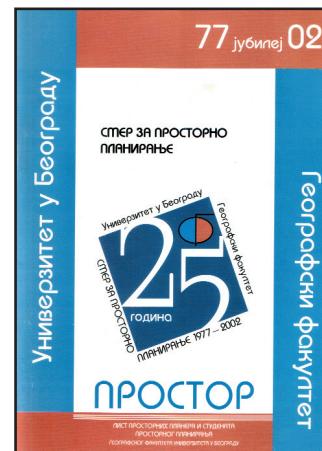
Године 1996. на одсеку за просторно планирање Географског факултета Универзитета у Београду, апсолвирала је група студената изузетних стваралачких способности, који су своју креативност изразиле и у одговору на иницијативу Професора Бранислава Дерића, која се односила на оснивање часописа "Простор". Полазна идеја је била да се формира "лист просторних планера и студената просторног планирања", у коме ће бити презентовани радови који садржајем илуструју умеће и способности овог образовног профила, без претензија да постане научно стручни. Студентска екипа у саставу: Ђорђе Милић, Лидија Симић, Ненад Стевановић, Оливера Гођевић, Владан Трипковић и Зоран Јовановић са Професором Браниславом Дерићом, као кординатором активности и Дијаном Бајић, као главним техничким уредником часописа, уприличили су 6 бројева.

Издавање овог часописа преузела је Асоцијација просторних планера Србије, а од 2003. године уређивачки одбор и техничку обраду преузели су асистенти приправници на одсеку за просторно планирање: Тијана Дабовић и Зора Живановић.

Нередовно публиковање овог листа, последица је времена у коме живимо, а кога карактерише оскудност неопходних материјалних средстава. До сада је издато 13 бројева, који су садржајем различити, увек у складу са актуелним просторно плнерским темама, које су тако конципиране и обрађене да указују на разноврсне приступе, способности и активности простоне планерске струке.

У циљу бољег упознавања са овим часописом у прилогу су дати садржаји неколико последњих, са њиховим насловним странама

издавач: Географски факултет универзитета у Београду, ISSN 1451-4931

Садржај броја 10:

Др Димитрије Перешић

25 година просторног планирања у Србији

Др Дејан Ђорђевић

О Одсеку за просторно планирање

Географског факултета

Др Борислав Стојков

Институт за просторно планирање

Географског факултета у Београду

Велимир Шећеров

Асоцијација просторних планера Србије

Небојша Стефановић, Ђорђе Милић

Предлог основних смерница за унапређење

система просторног планирања у

Републици Србији

Марин Крешић, Др Дејан Ђорђевић

Ка новом закону о планирању и изградњи

Др Јелка Адамовић

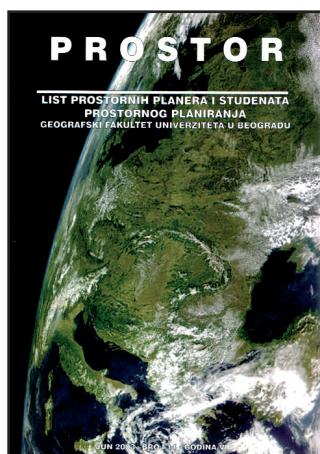
Економија и просторно планирање

Др Милутин А. Љешевић, Др Дејан Филиповић

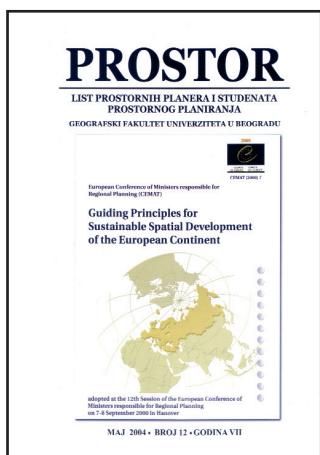
Еколошки аспект просторног планирања

Др Стеван М. Станковић

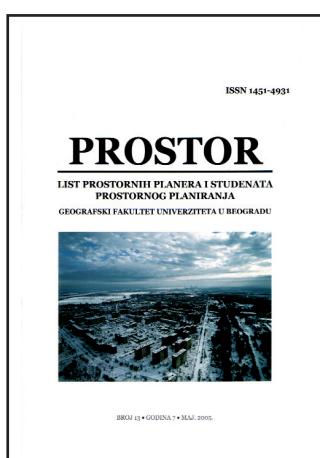
Просторни планови развоја туризма

- Садржај броја 11:**
Мр Синиша Тркуља
Мултикултуралност и просторно планирање
Ана Поштић
Београдско језгро
Славиша Тошић
Велики Бачки канал
Милена Бачевић
Културно историјска баштина општине Трстеник
Владимир Кекез
Банатски троугао (Сегедин-Кикинда-Темишвар)
Оливера Обрућина
Општина Ужице
Марина Ненковић
Могућност увођења система рециклаже на територији општине Нови Београд
Соња Радић
Први план града Ваљева
Олага Стевановић
Извештај са стручне екскурзије студената III и IV године просторног планирања

- Садржај броја 12:**
1. Допринос Водећих принципа имплементацији политike социјалне кохезије Савета Европе
2. Политике просторног развоја у Европи: нов континент - велики изазови и могућности
3. Специфична улога приватног сектора у просторном развоју
4. Принципи политике планирања одрживог развоја у Европи
5. Мере просторног развоја различитих типова европских региона
6. Јачање сарадње између држава чланица Савета Европе и учешће региона, општина и грађана
Перспективе
Прилог

- Садржај броја 13:**
Горан Крстић
Дом студената постдипломских студија - прединвестициона студија
Драган Цвијић
Архуска конвенција - значај и могућности њене примене
Миљан Баровић
Подгорица и њени урбани проблеми
Ана Николов
Ревитализација села Старе Планине у сливном подручју реке Височице
Синиша Тркуља
Концепт транснационалног планирања
Маријана Пантић
Општина Сопот
Ивана Филиповић
Шта ради просторни планер када дипломира

приказ часописа припремиле Зора Смиљанић и Тијана Дабовић, асистенти на Географском факултету у Београду

